

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:13	17:25	17:35	17:23	17:17	17:33	17:25	17:35	17:34	17:17	כניסת שבת
18:30	18:26	18:31	18:29	18:29	18:31	18:29	18:29	18:30	18:29	יציאת שבת
19:04	19:06	19:09	19:04	19:08	19:06	19:06	19:06	19:06	19:08	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו'ד' ועוזן
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה שלחו מייל ל - Dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי כ"ה תשרי תשע"ז | פניני פרשת בראשית | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מדוע נבראו "משוגעים" בעולם? ובשביל מה בנו הרוסים מסילת ברזל באורך 10,000 ק"מ לערבות סיביר הנידחת?

מנן הרב מבריסק זצ"ל היה רגיל להביא את אחת הדוגמאות הבולטות לכך בדברי ימינו אנו, [הובא בספר ילקוט לקח טוב], בבניית התמוהה כל כך של מסילת הרכבת הארוכה בעולם לסיביר. היה זה ברוסיה הסובייטית, שהייתה נתונה תחת שלטון הצאר.

שטחה של רוסיה משתרע על שטח עצום של מאות אלפי קילומטרים מרובעים, וצידה המזרחי, שנקרא 'סיביר', היה מדבר שומם מלא קרח וכפוף, החליט הצאר יום אחד, שיש ליישב חלק זה של המדינה, ולכן החליט לסלול מסילת ברזל לאורך עשרת אלפים קילומטר- ממרכז המדינה עד נקודת הסיום שלה בערבות סיביר הקפואה לחופי יפן.

לא היה כל הגיון בהקמת מסילה ארוכה שכזו במקום שומם כל כך, אבל הפקודה ניתנה! אלפים רבים גויסו לעבודה מפרכת זו, בתנאים קשים של קור וסופות שלגים. פועלים רבים קיפחו את חייהם בעבודה זו, שהושלמה כעבור שנים של עבודת פרך קשה ורצופה. כאשר נחנך קו הרכבת הארוך הזה היה מספר המשתמשים בו מועט מאד, כצפוי.

כמה עשרות שנים אחרי חנוכת הקו אמר הרב מבריסק זצ"ל: היום יודע אני מדוע נבנתה מסילה זו! היה זה בשנות השואה האיומה, כאשר ישיבות רבות נסגרו ונחרבו ורבנים ותלמידיהם הובלו לטבח. נדמה היה שיד הכורת עלתה, ח"ו, על עולם התורה, ובלבבות פנימה ריחפה השאלה- כיצד תישמר גחלת התורה לדורות הבאים?

אך כיון שהובטחנו "כי לא תשכח מפי זרעו", היה ברור שרווח והצלחה יעמוד ליהודים, השאלה הייתה רק היכן וכיצד? והנה, נתגלתה יד ה' באופן מופלא ביותר, בישיבה שהייתה לבני ישיבת מיה בשרשרת נסים מופלאה הורשו לצאת ממדינתם כמה מאות בחורים, ובכללם בחורים ששרדו מיישיבות אחרות.

הרב בנימין בירנצוויג

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א', א')

כבר במילה הראשונה בתורה, "בראשית", כותב רש"י: אין המקרא הזה אומר אלא דרשנו! כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל, בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית. ומבארים בשם מנן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל: בשביל התורה שנקראת ראשית, שכל הבריאה נבראה בשביל התורה; כיון שיש בתורה מצוה של לולב ואתרוג- לכן ישנם בעולם לולבים ואתרוגים, כיון שיש בתורה לאו של "לא תגנוב"- לכן ברא הקב"ה בעולם את תאוות הגניבה, וכן הלאה. וכן בשביל ישראל, שכל מה שיצטרך לקיומו של עם ישראל בכל הדורות- בשבילו נברא הדבר.

ישנן דוגמאות רבות בדברי חז"ל והראשונים, וכדברי הרמב"ם שכתב, שיתכן שגוי בונה בנין שלם, ארמון מפואר, והוא לא יודע שכל בניינו הוא רק כדי שפעם אחת כאשר יעבור שם צדיק, ויהיה לו חם- יוכל להנות מצל הבניין.

דוגמה נפלאה מביא לכך הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מדוד המלך, שהיה מתפלא תמיד, מדוע ברא הקב"ה בעולמו משוגעים, מה יתרון לעולם במחלת השיגעון? ומה תועלתם של קורי העכביש ליישוב העולם?

עד שבה מעשה לידי והבין תועלת שניהם: כשהתחבא דוד במערה מפני רודפיו, כיסו העכבישים את פתח המערה בקוריהן, עד שלא נראה פתחה כלל, וניצל, וכשהביאוהו לאכיש מלך גת שביקש לתופסו, והנה היה נראה לאכיש שדוד המלך 'משוגע' ואמר "החסר משוגעים אנכי?" וגרשו מלפניו, וכך ניצל.

המשך בעמוד 11 <<<

היכן היו הספסלים רחבים יותר בישיבת מיר או בישיבת וולוז'ין?

ומדוע לא רצה אביו של הגאון רבי ראובן בענגיס לדעת באיזו ישיבה לומד בנו?

בביתו של הילד זליג ראובן בענגיס, מי שלימים התמנה לרבה של ירושלים. הילד הצעיר היה אז בן 12 שנים בלבד, וההתלבטות היתה לאיזו ישיבה ילך הילד. אמנם, בימים ההם לא היו הרבה ישיבות, אך היה צורך להחליט, האם ילך הנער לישיבת מיר או לישיבת וולוז'ין. צדדי הספק כמעט היו שקולים, כי אין, באמת, הבדל גדול היכן ילמד ילד כה שקדן כמו ראובן בענגיס, אך בכל אופן הדעות נטו לכאן ולכאן, זה אומר בכה וזה אומר בכה.

ואז נשמעה דעתו של האב, וכה היו דבריו: "אמנם שתי הישיבות טובות מאוד, אבל לדעתי, כדאי לך ללכת לישיבת וולוז'ין, כי שמעתי שבישיבת וולוז'ין יש ספסלים רחבים יותר!" תמחו בני הבית לשמע הדברים, הרי כל השיקולים שנאמרו עד כה היו שיקולים רוחניים: שיטת הלימוד, צורת השיעורים וכו' וכו', מי חושב בכלל על דברים גשמיים כרוחבם של הספסלים?!

הסביר האב את דבריו: "אתה יושב ולומד, והשעה שתיים עשרה בלילה, אחת בלילה, או אפילו כבר שתיים בלילה, ואתה רוצה להמשיך ללמוד, כמו שיכור שרוצה יין, שאינו יכול בלעדיו, אך מצד שני אתה גם מאוד עייף, והעייפות מאיימת להכריע אותך- אם כך, בישיבת וולוז'ין, שהספסלים רחבים, תוכל לשכב על הספסל ואחר שעות מעטות תתעורר, תיטול ידיים ותוכל תיכף ומיד להמשיך ללמוד. אבל בישיבת מיר, שהספסלים צרים, לא תוכל לעשות כן, ויהיה עליך

לסור למקום השינה, ובכך תבזבז זמן יקר מאוד, כי הדרך הלך ושוב תאריך בוודאי כמה דקות. לכן הצעתי, שתלך ללמוד בישיבת וולוז'ין עם הספסלים הרחבים".

סיים האב את הצעתו, אך המשיך ואמר לבנו: "זאת הצעתי, ועליך מוטלת החובה להחליט בעצמך להיכן תלך, על פי כל השיקולים ששמעת. אך עשה זאת מהר ככל האפשר, כי חבל על כל דקה שהנך מפסיד בלימוד התורה!"

בקשה מיוחדת הוסיף האב לבקש מבנו: "ה' יהיה עמך בכל אשר תחליט, אך אנא ממך, אל תאמר לי להיכן החלטת ללכת ללמוד! ואף כאשר תלמד שם, ולאחר ארבע חודשים תשלח לי מכתב ותספר לי בו את כל קורותיך, ואת הצלחתך הגדולה בלימוד התורה, בבקשה ממך! אל תספר לי היכן אתה לומד!"

גם דברים אלו היו לפלא בעיני השומעים, ותיכף הסביר האב את בקשתו: "אם תחליט לנסוע לישיבת וולוז'ין ואני אדע על כך, אזי כאשר יבוא אדם וישאלני 'היכן בנך לומד?' אצטרך, הרי, לומר את אשר אני יודע - 'ישיבת וולוז'ין', ויתכן שיהיה בכך עין הרע, ואף יתכן שבנו של השואל איננו מוכשר די הצורך כדי להגיע לישיבת וולוז'ין, ויעלו בו רגשי קנאה על שאני כן זכיתי שבני לומד בישיבת וולוז'ין, לכן אני מעדיף שלא לדעת, ובכך אוכל בקלות לענות על שאלה כזו 'אינני יודע'."

הרב ישראל ליוש

שבת בראשית- השבת בה יקראו כל עם ישראל את הפרשה הראשונה בתורה. אמנם כבר קראנו את תחילתה בשמחת תורה, אך בשבת זו נקרא אותה בשלמותה. מבואר בספרים הקדושים שעניין הקריאה של תחילת פרשת בראשית בשמחת תורה- הוא כדי לציין, שבלימוד התורה, בשונה משאר הלימודים, אין לו סוף! תמיד הסוף הוא גם התחלה. בשאר לימודי הבלי העולם- יכול אדם לסיים את הלימוד ולהגיע אל היעד, אך בלימוד התורה- לעולם לא נגמור ללמוד, תמיד נישאר בהתחלה, בבראשית.

כאשר אנו זוכים לשמוח בשמחת סיום התורה או סיום מסכת, תיכף ומיד מתחילים את העניין הבא, כי "תורת ה' תמימה"- ככל שנלמד אותה היא תישאר 'תמימה' - 'שלמה', כאילו לא התחלנו ללמוד בה כלל. הגאון רבי עקיבא איגה, המשיל על כך משל נפלא. אדם הולך בדרכו, ולפתע הוא רואה אוצר בלום של אבנים טובות ומרגליות. האוצר היה עצום בגודלו ומרהיב ביופיו. לא התעצל האיש, ומיד, מילא את כיסיו באבנים היפות ביותר שהיו שם, הוא, כמובו, לא הסתפק במילוי כיסיו, אלא הכניס אבנים ומרגליות לכל מקום שרק היה בו בית קיבול: בתיקים, בנעליים, בכובע ובבגדים. מפה ומשם, אסף שקיות ותיקים ומילא אותם באבני החן המרהיבות.

האיש יצא משם במשא כבד מנשוא, בקושי רב הצליח להזיז את עצמו עם משאו, אך היה מאושר ושמח בעבודה הקשה הזו, הנה הוא הפך ברגע קט לעשיר גדול. לאחר כמה פסיעות הוא סובב את עיניו, ולבו נחמץ בקרבו: 'אכן, שמחה גדולה על כל האוצר אשר לקחתי עמי, הרהר האיש, אך שמחתי אינה מושלמת, שכן, מה יהיה עם כל האוצר שנתר שם? לו רק יכולתי למלאות עוד ועוד אבנים, הרי הייתי עשיר גדול יותר!...

בזאת מבאר רבי עקיבא איגר את דברי דוד המלך בתהילים: "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב", אף אני, אומר דוד המלך, כמו אותו האיש שמצא שלל רב. שימחתי בלימוד התורה אינה מושלמת, שכן, ככל שאלמד עוד ועוד, יודע אני שהתורה עמוקה מיני ים וארוכה עד אין סוף, ועוד הרבה אבנים טובות ומרגליות, נותרו לי לאסוף באוצר התורה הבלתי נדלה.

אין קיצורי דרך להשגת ידיעת התורה, רק על ידי לימוד ויגיעה, שעות על גבי שעות, לילות כימים, נוכל לנגוע בקצה התורה, ולכבוש עוד ועוד חלקים ממנה.

על חשיבות ההתמדה וערך שקידתה, נעמוד בסיפור הבא:
הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, מספר על דיון רציני, שהתנהל

כשבוע לפני הטיסה מתקשר האב, ולתדהמתו אומר לו בעל "שבט הלוי": "החלטתי שלא כדאי לכם לבוא אלי לבני ברק", "מה קרה פתאום?" שאל האב ההמום "הרי הילד מתכוון לכך נפשית כבר זמן רב"

ומדוע סירב בעל 'שבט הלוי' לנסוע למקומות הקדושים

יגיע לחינם. כשבוע לפני הטיסה מתקשר האב אל רבינו, ולתדהמתו הוא שומע את בעל "השבט הלוי" אומר לו: "החלטתי שלא כדאי לכם לבוא אלי לבני ברק".

"מה קרה פתאום?" שאל האב ההמום, "הרי הילד מתכוון לכך נפשית כבר זמן רב".

רבינו הסביר: "נכון שיש ענין שבפעם הראשונה שהילד מניח תפילין, הוא יעשה זאת על ידי רב, אבל האם חשבת, אבא יקה, כמה דברים לא טובים עלול הילד שלך לראות במהלך הדרך הארוכה שתעשה איתו מאמריקה עד לארץ ישראל? וכי הצר שווה בנזק המלך?" האב ההמום ניסה להסביר כי הילד עלול להתאכזב בצורה קשה, "שום דבר שבעולם אינו שווה שיקריבו עליו את

בעל 'שבט הלוי' זצ"ל

הנזק שעלול להיות לילד מראית דברים אסורים!" פסק רבנו. המשיך האב לשאול: "ומה אעשה עם שני הכרטיסים שקניתי במחיר

של 2,000 דולרים?"

"לך תקנה מסגרת גדולה ויפה", אמר רבינו, "ותשים בתוכה את שני הכרטיסים, ובראש המסגרת תכתוב באותיות קידוש לבנה: 'הקרבתו את שני הכרטיסים הללו שמחירם היה 2000 דולרים, על מנת שהבן היקר שלנו לא יראה דברים אסורים!...'".

(מתוך "ולא שבט הלוי בלבד")

"וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם" (בראשית, ו' ה')

פעם אחת, סיפר האדמו"ר מקאסוב שליט"א, הייתי אצל זקני הגדול בעל "שבט הלוי" זצוק"ל, והוא היה אז למעלה מגיל תשעים, ובאמצע שיחתי עמו אמרתי לו: "אולי נלך ביחד להתפלל במקומות הקדושים?" והשיב לי ה"שבט הלוי":

"אין לי זמן!"

הרהיב נכדו עוז, ושאל את זקנו בתמהון: "מה הפירוש ש'אין לך זמן, והלא הסבא כבר למד את כל התורה כולה! א"כ בודאי יכול ללמוד גם בדרכים?"

הביט עליו זקנו, בעל "שבט הלוי", בעיניו הטהורות ולא התווכח אתו, אך אמר לו דבר נורא, ובדבריו אלו ראו באמת מה שעל לבו, וכה אמר לו: "לא טוב, ולא כדאי לצאת החוצה אל הרחוב כשאתה צורך גדול בכך, כי ראייה אחת שאינה טובה יכולה לקלקל את כל עבודת ימי חייו של האדם!..."

ומעשה היה ביהודי חשוב באמריקה, שבנו הגיע למצוות, רצה האב להעניק לבנו מתנה גדולה, והודיע לו שלקראת יום בר המצוה שלו הם יסעו לארץ ישראל, לבית מדרשו של רבינו, ושם יניח לו מרן את התפילין בפעם הראשונה. הילד התרגש מאד מהמתנה הרוחנית שיעדה לו, והכין את עצמו היטב לקראת הטיסה לארץ ישראל.

האבא סיפר לבנו שרבינו אמר לו, כי מספר ימים לפני שהם מתכוננים לצאת מאמריקה, שיתקשר אליו שנית, כדי לוודא שהכל בסדר, ושלא

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

היתה זו שעת לילה מאוחרת, הגעתי לביתו של רבינו והמתנתי לשעה 2:30, זמן תחילת הסדר. עמדתי בחדר השני ושמעתי את רבינו קם משנתו, נוטל ידיו ומיד מתחיל בברכות התורה

כך התחיל מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ללמוד את מסכת שבת

יידע לכל הפחות שהיה יהודי בעולם, שמצא בכל מילה של תורה דרגה כזו של מתיקות, עד שלא יכול היה להיפרד ממנה. יתבונן בחייו של רבנו ובהנהגתו, וידע מה הוא מפסיד!

מה אהבתי תורתך

הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א, גולל חוויה מפליאה שחרותה על לבו.

שאלה קשה בחולה מסוכן- הגיעה אל פתחו. רופא אחד טען בתוקף שרק ניתוח מסוכן יכול להצילו, וללא הניתוח יקרו מערכות גופו, ולא יחיה יותר מיומיים; רופא אחר סבור היה שיש להוציא חלקים מסויימים מגופו ולהרדים אותו, ומעתה יהיו חייו תלויים בהנשמה... השאלה בערה בדחפיותה, והכתובת היחידה לשאלות מן הסוג הזו מצויה בלשכת הגזית שבסימטת חנן בירושלים עיה"ק.

וכך סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א: היתה זו שעת לילה מאוחרת. עליתי ירושלימה, הגעתי לביתו של רבינו והמתנתי לשעה 2:30, זמן תחילת הסדר. עמדתי בחדר השני ושמעתי את רבינו קם משנתו, נוטל ידיו ומיד

מרן רבינו יוסף שלום אלישיב זיע"א

מתחיל בברכת התורה. היתה זו חוויה מופלאה לשמוע את רבינו מברך את הברכה, שהיא משוש חייו, ברכת התורה, בחיות ובגישמאק שאין כמוהו.

אחר כך שמעתי מוסיף ואומר את הפסוק: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". חוזר ואומר בערגה שאין כמותה עלי אדמות: "אוי מה אהבתי תורתך... מה אהבתי תורתך...". השאלה שהייתה כרוכה בפיקוח נפש נפסקה מיד להלכה, ואני יצאתי ברכוש גדול: "אוי מה אהבתי תורתך... מה אהבתי תורתך..." בניגון מתוק שאינו נשכח.

הכל בכוח השמחה

תמיד התפלאתי איך הצליח רבינו להחזיק מעמד שנים רבות כל כך, כשהוא חי בתנאי עניות נוראה, מבלי שהדבר יזיק לנפשו ולנפשות בני משפחתו. הלא דרך העולם היא, כי עניות נוראה כזאת פוגעת ביישוב הדעת ובמנוחת הנפש.

בהזדמנות אחת הצגתי את השאלה הזו בפני הרבנית ע"ה, והיא ענתה לי: "הכל בגלל השמחה. בבית שרתה תמיד שמחה גדולה על כך שזכינו לכך שאבינו לומד בהתמדה גדולה, וכך החזקנו את הבית!"

(מתוך גדולה שימושה - הרב צבי יוספיש)

הקב"ה ברא את העולם בשישה ימים...

חתן רבינו, הגאון רבי בנימין רימר שליט"א, מתאר מחזה מופלא במחיצתו של רבינו:

אחד מבני היה עד שמיעה, ליום שבו החל רבינו ללמוד את מסכת שבת. רבינו פתח את הגמרא והתחיל ללמוד עם עצמו: "הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בשישה ימים, וביום השביעי שבת, ולכן ציווה אותנו לשבות בשבת קודש, זכר למעשה בראשית ואסר עלינו לעשות ל"ט מלאכות, המלאכה האחרונה מן הל"ט מלאכות היא מלאכת הוצאה.

ועכשיו נתחיל ללמוד את דיני מלאכת הוצאה. זאגט די משנה: יציאות השבת שתיים שהם ארבע בפנים...

ואם מלאכת הוצאה היא אחרונה, למה פתח במלאכה זו דווקא, נו על זה הראשונים כבר מדברים ונעיין בזה אחר כך, אבל המשנה אומרת, יציאות השבת..."

אחר כך החל שוב: "הקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי- שבת, ולכן ציווה אותנו לשבות בשבת קודש זכר למעשה בראשית, ואסר עלינו לעשות ל"ט מלאכות. המלאכה האחרונה מן

הל"ט מלאכות היא מלאכת הוצאה ועל זה אומרת המשנה, יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים"

המעשה הנורא הזה זועק מתוכו שני דברים: בהירות!

מתיקות התורה!

מי מאיתנו אינו יודע שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי שבת, ועל כן נתן לנו את השבת זכר למעשה בראשית!! הלא דבר זה, אף תינוקות יודעין. אלא שהלימוד בהירות מחייב להסביר הכל ולפרט הכל, בפה מלא ובקול גדול!

יותר ממה שלמדנו בהירות מהי, למדנו מכאן מתיקות התורה מהי!

אם מחמת בהירות אמר רבינו לעצמו את ההקדמה המופלאה הזאת, מדוע שינן אותה פעם ופעמיים ויותר? וכי אין שכלו יודע בתכלית הבהירות שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים וביום השביעי שבת וכו'? אלא שזו היא טיבה של מתיקות התורה, המילים הללו חביבות ואהובות היו עליו כל כך, עד שלא יכול היה להיפרד מהן. מי שלא טעם טעמה של תורה - ילך ויטעם, ותרווה נפשו...

ומי שמתעקש להישאר מסכן ואומלל מבלי לטעום מן הטעם המתוק -

הגיעו לחלון ביתו של האברך, שהיה גר במרתף שחצי קומת הדירה היתה בתוך האדמה וראו איך יושבים סביב השולחן האברך עם שבעת בניו ואוכלים לחם עם קצת שמן

רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א עם סיפור ששמע על גביר שהגיע לרבי שמואל סלאנט

בגמר האוכל, נטלו סידורים ובירכו ברכת המזון בקול ושירה - כולם כאחד, ולאחר ברכת המזון נטלו כולם ספרים: זה גמרא, זה חומש וזה משניות, והילד הקטן נטל דף שיש בו צורת האותיות, וישבו ביניהם ולמדו, לאט לאט נרדם הילד הקטן על הדף, והאב נטלו והשכיבו על המיטה, פשט את בגדיו וכיסהו במעטה קל של צמה, כך חלפה לה שעה עד שכולם נרדמו, ואז ישב האברך עם הגמרא והמשיך ללמוד. לגביה, לא היה כח לעמוד זמן רב, והלך לבית מלונ.

לאחר שלוש שעות שוב חזרו אליו הגבאים, ואמרו לו בא וראה את האברך. שב הגביר וראה איך יושב האברך על הרצפה ומזיל דמעות ועורך תיקון חצות. הגביר התרגש מאד ואמר: "עכשיו אני מבין את רבי שמואל, אברך כמותו ודאי שחשוב ממני פי כמה וכמה".

למחר חזר הגביר לבית רבי שמואל, ביקש לפייסו, ואמר: "אני מוכן לתת לאברך פרנסה בשפע לכל ימיו!" שלח רבי

שמואל לקרוא מיד לאברך. אמר האברך: "ב"ה, לא חסר לי כלום! יש לי בית, יש לי לחם ושמן, ומה לי לצרה הזאת של עשירות אשר תמנע ממני מלעבוד את ה' מתוך דעה צלולה?!"

(מתוך סידות והנהגות טובות - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"פועת אפיף תאכל לחם" (בראשית ג', י"ט)

שמעתי סיפור מופלא, שהיה בירושלים עיה"ק.

גביר, תומך ידוע במוסדות ירושלים, בא לבקר בארץ הקודש, וגבאי המוסדות ליווהו והראו לו את "עץ חיים", את בית החולים "ביקור חולים", ומוסדות הצדקה והכוללים. בגמר הביקור הביאוהו לבית רבה של ירושלים, רבי שמואל סלאנט. הרב ישב ושוחח עמו. תוך כזי שיחה, נכנס אברך צנוע ובא לשאול את רבי שמואל סלאנט שאלה בהלכה, מיד הפסיק רבי שמואל לדבר עם האורח הנדיב, וישב ושוחח בארוכה עם האברך הצנוע.

הגביר נפגע מאד מיחסו של רבי שמואל, ועזב את הבית בכעס גדול. הגבאים ניסו להרגיעו, אך ללא הועיל. החליטו ביניהם הגבאים להראות לגביר את חיי האברך הצנוע. הם אמרו לגביר: "לכשתראה מי הוא האברך, אולי תשנה את דעתך".

לעת ערב הגיעו לחלון ביתו של האברך, שהיה גר במרתף כאשר חצי מקומת הדירה היה בתוך האדמה וחציו השני נמצא מעל האדמה. הם ראו איך יושבים האברך עם שבעת בניו סביב השולחן, ואוכלים לחם עם קצת שמן. אח"כ מזג להם כוס חלב שרק שליש מהכוס הכיל חלב.

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

"אבא! אני מקבלת עלי דין שמים, אבל לפני שאתה זורק אותי למים, תגיד איתי קריאת שמע וידווי!"

היד השנייה עודנה תפוסה על כתפו של אבא, וככה כשהיא תלויה בין שמים למים ומבינה את מר גורלה, היא זועקת לפתע, בכל כוחה, זעקה גדולה ונוראה: "א-ב-אאאא!!! א-ב-אאא!!!"

הרב ישראל מאיר שושן שליט"א
וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ (בראשית ב', ה')

פרשת בראשית ספוגה בלימוד אמונה ודרך ארץ. בראשית לימדה תורה דרך ארץ. פרשיות חומש בראשית מלאות בלימוד של יראת שמים ואמונה.

החפץ חיים היה לומד חומש בראשית, כל בוקר, לאחר תפילת שחרית, במשך כל ימי חייו.

מין הרב ש"ך, בשמחת תורה כשכולם עוד היו באמצע הקפות, כבר היה יושב עם הרמב"ן, עם הספורנו... ושוקע בים התלמוד על הפרשה ופשרה. נכתב בפרשה "נעשה אדם בצלמינו כדמותינו" – אם נעשה אדם, יחשבו כאילו ישנן שתי רשויות, אבל התורה לימדה אותנו דרך ארץ, שהגדולים מתייעצים עם הקטנים. אמנם, עלול להיות כאן מחיר של כפירה, מחשבה אודות שתי רשויות, אבל התורה מלמדת אותנו דרך ארץ. כמה זה מחייב אותנו!

נאמר בפרק ב', פסוק ה': "וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח... לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" – כל הבריאה- הפרחים, הירקות והפירות עומדים כבר לצאת, אבל לא יכולים לעשות זאת, אין גשם! הגשם רוצה לרדת, אבל הוא לא יורד, ולמה? כי "אדם אין לעבוד את האדמה", אומר רש"י: ומה טעם לא המטיר? שאין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם - התפלל עליהם, וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

הרוחות מתחזקות, האוניה נזרקה מגל לגל והנוסעים המבועתים צועקים "שמע ישראל", ו"ממעמקים קראתיך ה'", ממעמקי הים, בכיות נוראות. ר' שעהלה וכל 13 היהודים איתו בוכים וזועקים לה:

האוניה לא החזיקה מעמד והחלה להתפרק, סדקים הופיעו בקרקעיתה, ולבסוף, מעוצמת הטלטלה נשברה כליל. הזקנים שבהם קפצו לים מתוך זעקת "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", ועד היום לא נודע מקום קבורתם.

ר' שעהלה נותר בלב ים עם שני ילדים קטנים ורועדים. אמנם הוא לא היה אדם צעיר, כבן 50 היה אז, אך ידע לשחות. לאהלה תפסה בכתפו השמאלית, ושלויה תפס בכתפו הימנית, וכך כשהוא משמש כקרח הצלה עבור ילדיו, התחיל לשחות, בתקוה להגיע לחוף מבטחים כלשהו. לאחר 20 דקות של שחיה מאומצת שכזו, הוא החל להרגיש את העייפות, ולאחר חצי שעה כבר חש שאינו מסוגל יותר לשחות, והוא עומד חלילה לצלול למצולות ביחד עם שני ילדיו. מה עושים?? הוא עומד לטבוע בים.

אך אז הוא מתחזק ומחליט, 'אמנם במצב הזה אין לי אפשרות לשרוד, אבל אם אחד הילדים יעזוב אותי וישאר רק ילד אחד על הגב, אולי יש תקוה שאציל שתי נפשות, את עצמי ואת הילד הנותר'.

ילד אחד יהיה מוכרח להישאר בים. כמה רוצה היה להחליף את המצב, שהוא, האב, ישאר בים, ושני הילדים יישארו לחיות, אבל אין ברירה, הוא המשך בעמוד 7 >>>

רש"י הקדוש מלמד אותנו דרך ארץ. בראשית לימדה תורה דרך ארץ. פרשיות חומש בראשית מלאות בלימוד של יראת שמים ואמונה.

החפץ חיים היה לומד חומש בראשית, כל בוקר, לאחר תפילת שחרית, במשך כל ימי חייו.

מין הרב ש"ך, בשמחת תורה כשכולם עוד היו באמצע הקפות, כבר היה יושב עם הרמב"ן, עם הספורנו... ושוקע בים התלמוד על הפרשה ופשרה. נכתב בפרשה "נעשה אדם בצלמינו כדמותינו" – אם נעשה אדם, יחשבו כאילו ישנן שתי רשויות, אבל התורה לימדה אותנו דרך ארץ, שהגדולים מתייעצים עם הקטנים. אמנם, עלול להיות כאן מחיר של כפירה, מחשבה אודות שתי רשויות, אבל התורה מלמדת אותנו דרך ארץ. כמה זה מחייב אותנו!

נאמר בפרק ב', פסוק ה': "וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח... לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" – כל הבריאה- הפרחים, הירקות והפירות עומדים כבר לצאת, אבל לא יכולים לעשות זאת, אין גשם! הגשם רוצה לרדת, אבל הוא לא יורד, ולמה? כי "אדם אין לעבוד את האדמה", אומר רש"י: ומה טעם לא המטיר? שאין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם - התפלל עליהם, וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

רש"י הקדוש מלמד אותנו שכל הבריאה מוכנה כבר לצאת ולפרוח, כל העשב, כל הפירות, כל הירקות- למי מחכים? לגשם שירד!

אבל הגשם לא יורד סתם כך, בלי תפילה זה ה"טבע", אין גשם בלי תפילה!!

אנחנו מסתובבים בעולם, ושוכחים שיש לנו אבא שמנהל אותנו כל רגע ורגע. צורת התקשורת בינינו לבין בורא עולם היא תפילה. ומסביר האבודרהם: ר"ת תפלה - תרופת פלא ליהודי המאמין.

הסיפור הבא ממחיש לנו את גודל כוחה של התפילה: בירושלים היתה משפחה ידועה, משפחת ברדקי. אבי המשפחה, רבי ישעיהו ברדקי, התגורר לפני 190 שנה בעיר קובנא שבאירופה. היו לו שני ילדים קטנים, שלויה בן ה-8, ולאהלה בת ה-7. ביום בהיר אחד, החליטו הרב והרבנית לעלות לא"י.

רבים רצו לעלות לארץ ישראל, החפץ חיים, הגאון מוילנא ועוד רבנים גדולים וחשובים, אך לא כולם הצליחו לעשות זאת. ר' ישעיהו ברדקי החליט לעלות. אבל כיצד יחיו 4 נפשות במדבר השממה בארץ הקודש? אנשי ירושלים חיו אז בעירום ובחוסר כל.

הרבנית הצדקנית עלתה עם כמה נשים נוספות באנייה, הגיעה לירושלים

ירדו ממנו והוא צנח ונרדם על החול בתשישות. הילדים היו מאושרים: "שהחיינו וקיימנו, ניצלנו ממוות, מטביעה מיידית, הקב"ה הצילנו והגענו לחוף מבטחים!"

כעבור שעה מנסה שלוימהלה להעיר את אבא, אך אבא לא מתעורר. "אבא, קום התעורר!" אין קול ואין עונה. חששות כבדים ממלאים את ליבם של הילדים, מי יודע אולי אבא שרד רק כדי להצילם וכעת החזיר את נשמתו?? הילדים לא מוותרים, לאהלה מושכת ביד אחת ושלוימהלה מושך ביד השנייה ושניהם מנערים את אבא, ואז, סופסוף הוא פוקח את עיניו, ומרגיע את הילדים המבוהלים: "אל דאגה, אני חי, אני פשוט מותש לגמרי, הכל בסדר, תנו לי לישון עוד קצת ואז אקום ונמשיך הלאה בדרכנו!" הוא לא הספיק לסיים את דבריו, כשלאהלה הקטנה קפצה עליו וחיבקה אותו בכל חום ליבה: "אבא תודה רבה לך, הצלת אותי".

הסתכל אבא לתוך עיניה ואמר: "לאהלה שלי, לא אני הצלתי אותך, את הצלת את עצמך! בצעקה האדירה שלך 'אבא!' פעלת למען הצלתך, אם חלילה לא היית צועקת כך, כבר הייתי אומר אחרייך קדיש..."

ר' שעיהלה ברדקי הגיע לירושלים עם שני ילדיו, והמשפחה התאחדה עם האם.

כל אנשי העיר העתיקה יצאו לקבל את בשמחה ובהתרגשות את פניו של ר' ישעיהו ברדקי, תלמידו של ר' חיים וולוז'ין. בדרשתו, שמסר בחורבת רבי יהודה החסיד, עמד ר' שעיהלה וסיפר את הסיפור שארע לו: "...ראיתי שלא היה לי כח, וכבר עמדתי להשליך את ביתי היקרה לים, ולפתע הילדה הקטנה נתנה צעקה אדירה: 'אבא! זה נתן לי כוחות חדשים, אינני יודע מאיפה הם הגיעו...'"

המשיך ר' שעיהלה בדרשתו: "בנים אתם לה' אלוקיכם", אנחנו בנים של בורא עולם, למדנו מפרשת האזינו: "צור ילדך תשי", הקב"ה כביכול מותש, אומר רש"י, אנחנו לא יכולים להגיד כאלה מילים, אין לו כח מעוונותיהם של ישראל, אבל יהודי צועק: 'אבא!! אבינו מלכנו!!' "תנו עוז לאלוקים" אנחנו יכולים לתת לה' כח, עוז, "בנים אתם לה' אלוקיכם" בן יכול לתת לאביו כח, ואת זה גילתה לנו התורה אצל אדם הראשון. כאשר הוא מתחיל לחיות את החיים בעוה"ז, גשם לא יורד בלי תפילה, ציפורן קטנה לא תצמח בלי תפילה."

יעזור הקב"ה שנזכור תמיד את הכתובת של- "אבא!" וה' ישמע שוועתינו.

חייב להישאר בחיים, הרי רק הוא יודע לשחות.

הוא מתחיל לחשוב את מי מהילדים ישאיר במים, מי ה'רודף' ומי ה'נרדף'? ומליבו עולה תחינה אילמת: "ריבוננו של עולם, מה אעשה? אני צריך סנהדרין שידונו בידי נפשות, להכריע את מי להציל ואת מי לא להציל..." תוך כדי שחיה, עולה במוחו גמרא מפורשת במסכת אוריות דף י"ג עמוד ב': אם אדם הולך על שפת הנהר ושניים עומדים לטבוע- ראובן ושמעון, אם יציל את ראובן- שמעון יטבע, אם יציל את שמעון- ראובן יטבע, את מי מצילים קודם? ישנם דיני קדימה: מי שביקש ראשון, כהן קודם ללו, לוי קודם לישראל.

ר' שעיהלה שוחה בכוחותיו האחרונים, ואומר לעצמו: "אוי, כתוב במשנה שהאיש קודם לאישה, האיש חייב בתפילין ובמצוות שנשים פטורות, הוא קודם בהצלה", ובעוד המילים הללו על שפתיו, הבינה לאהלה הקטנה כי נגזר דינה ופרצה בבכי מה: "אבא! אני מקבלת עלי דין שמים, אבל לפני שאתה זורק אותי למים, תגיד איתי קריאת שמע ווידוי!"

ילדה קטנה וטהורה - על מה יש לה להתוודות? אבל אבא אומר איתה וידוי מילה במילה וקריאת שמע, וכשהוא מסיים הוא נושק לה נשיקת פרידה ומבקש ממנה ברכות לרדת מכתפו השמאלית. הילדה מורידה יד אחת למים, אבל קשה לה להיפרד מארץ החיים, והיד השנייה עודנה תפוסה על כתפו של אבא, וככה כשהיא תלויה בין שמים למים ומבינה את מר גורלה, היא זועקת לפתע, בכל כוחה, זעקה גדולה ונוראה: "א-ב-אאאא!!! א-ב-אאאא!!!"

ר' שעיהלה שומע את הצעקה הנוראה, וכולו צמרמורת, כאילו קיבל מכת חשמל בכל הגוף, ילדתו הקטנה צועקת 'אבא' בכל כוחה, והיא כאילו אומרת לו: 'איך אתה זורק אותי?? הרי אני ביתך היחידה!'

לפתע, כוחות איתנים ניטעו בו, והוא הרגיש כמו ברייה חדשה, התעטף עם כוחות נפש ועם כוחות גוף חדשים, והוא צועק לה: "לאהלה, תחזיקי חזק בשתי ידיים, אני לא אעזוב אותך כאן!!!"

לאדם יש כוחות נסתרים, שמופיעים פתאום גם כשהוא כבר מותש לחלוטין. ר' שעיהלה מתחיל לשחות עם כוחות של אריה, והילדה ממשיכה להישען על כתפו של אבא.

כעבור עשר דקות, הם מבחינים באי המצוי במרחק של ק"מ מהם. אור בקצה המנהרה. על האי תנועה ערה, אנשים הולכים, יש חיים. הוא ממשיך לשחות ביתר שאת וביתר עוז עד שמגיע לחוף. הילדים

לקט סגולות לזש"ק מתוך דברי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כח)

כסגולה להפקד, ושאלו לרבינו האם מקורו מגמ' שבת דף ק"ט: וכן דלפי זה האם גם רחיצה בחמין במוצ"ש ואכילת פת חמה במוצ"ש הם סגולה להיפקד והאם כל זה סגולה גם לאשה וכתב רבינו בתשובה "כן".

- לגדל זקן.
- לקבל שבת יותר מוקדם.
- לענות אמן יהא שמייה רבא בכל כוחו.
- ללמוד עם אשתו הלכות שבת.
- ייעץ רבינו ליהודי חשוך בנים לעלות לארץ ישראל וב"ה לאחר שעלה נפקד (ע"פ דברי הג"מ יבמות דף סז. שישוב א"י אינו עולה מן המנין, וכתב שם רש"י "...דלמא משום עוון חוצה לארץ הם עקורים).

(הדברים הובאו בספרים: סדור שיח תפילה, מנחת תודה, ומלאו את הארץ, וחלקם שמענו בע"פ מרבינו שליט"א)

- לשחות יין (ולא מיץ ענבים) בהבדלה במוצ"ש (ע"פ גמ' שבועות י"ח ע"ב).
- לשים המיטות בין צפון לדרום וראשה בצפון (גמ' בברכות ה' ע"ב ואם לאו אשתו יולדת נפלים).
- לכתוב ולהדפיס חידושי תורה (ע"פ גמ' חולין דד"ת נקראים פרי בטן).
- לבדוק המזוזות (חזו"א).
- לשלם עבור מלמד ללמד לילד אחר (מדרש רבה).
- לומר לכהן לכוון בברכת כהנים עליו (שמו ושם אמו).
- לעשות שילוח הקן (תנחומא תצא) והוא סגולה גם לשידוך.
- להתפלל בקבר רחל.
- יתפללו בשונם במקום שנענה בו אלישע כשהיה אצל האשה השונמית.
- למצוא אדם שהוא מן הנעלבין ואינם עולבין ולבקש ממנו ברכה.
- שתיית חמין במוצאי שבת. [וכך מייעץ רבינו לחשוכי בנים

לאחר ארבע שעות של שיחה, יצאו מהחדר זוג חילונים בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל בפרק אמונה ומה רבו מעשיך ד'

עושה הנפלאות הגדולות - לבדו, אחד ואין בלתו. כי השלמות הכוללת והתואמת, והסדר המופתי שבבריאה - מעידים על הבורא האחד!"
הרמב"ם שהחזיר בתשובה...

ואכן, על השימוש שעשה רבינו באותו יסוד מוסד, כאשר ביסס את חובתנו הרוחנית על יסודות האמונה השלמה - יכולים אנו ללמוד מתוך המעשה הבא, וכך היה מעשה כפי שסיפרו רבי יעקב לויסון:

ביום מן הימים, פקד רבי יעקב את ביתו של רבינו בכדי להיוועץ עמו בענייני הציבור. כאשר הגיע אל הבית - הודיעו לו בני ביתו של רבינו כי נמצאים אצלו אנשים, כך שייאלץ להמתין, ורבי יעקב סבר וקיבל. הוא היה משוכנע כי הפגישה ודאי לא תארך יותר מאשר רגעים ספורים. אלא שלהפתעתו הרבה, התארכה הפגישה הרבה מעבר למצופה. שעה חלפה, אפילו שעתיים, אולם איש לא יצא מן החדר. פליאתו של רבי יעקב רק התעצמה, כאשר סיפרו לו בני הבית שהפגישה החלה כשעה וחצי לפני בואו...

'שלוש שעות ומחצה! איזו פגישה יכולה להעסיק את רבינו זמן רב כל כך?' - תהה בליבו, אולם כמובן, לא אמר מאומה. ככל שהתארך הזמן, הצטרפו אנשים נוספים אל הממתינים. בשלב מסוים אף הופיעו שניים מחסידיו של אחד מגדולי האדמו"רים והודיעו

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

כי רבם הזדמן לבני ברק ומבקש הוא להיוועד עם רבינו, אולם התשובה הייתה חד משמעית, והיא לא השתנתה גם לאחר שהודיעו לרבינו על האורח רם המעלה... בני הבית הבהירו כי רבינו אינו יכול לקבל כעת איש, אפילו לא את הרבי...

כך נקפו השעות. לאחר ארבע שעות של שיחה - יצאו מן החדר זוג חילוניים, בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

התשובה התבררה עד מהרה:

בין בני הזוג התגלע ויכוח חריף. הבעל, בעקבות זעקתו של רבינו כנגד בני הקיבוצים, ותביעתו כלפיהם להבין ולהסביר לעצמם 'במה הם יהודים', החליט לעשות מעשה ולחזור אל המקורות. אולם כאן הוא נתקל בבעיה קשה - אשתו, שהתנגדה למהלך מכל וכל... היא לא הייתה מוכנה להשלים עם המהפך שביקש בעלה לחולל בבית, ועם שינוי סדרי החיים.

המשך בעמוד 19 <<<

"פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֹקִים" (בראשית א', א')

אחד היסודות עליהם ביסס רבינו את אמונתו היוקדת, היה בדמות התבוננות בבריאה המופלאה שהעמיד בורא כל העולמות. בעומק מחשבתו היה מתבונן בכל עת ביד ה' הנגלית בעולמו ובחסדיו אשר מתחזק הוא עם האדם בכל תנועה מתנועותיו - בבחינת: "מבשרי אחזה אלוק", ולבו היה מתמלא ברגשי ההודאה: "על כן איברים שפילגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו הן הם יודו ויברכו וישבחו שמך מלכנו תמיד".

ואכן, בהזדמנויות רבות לאין מספר, בעת דברו בקהל עם ועדה - היה רבינו מכביר בדברים אודות חובתנו הגמורה ללמוד פרקי אמונה מתוך התבוננות בנפלאות הבריאה, אשר בחכמה ובתבונת אין קץ תוכננה לפרטי פרטיה.

כך למשל, באחד ממשאותיו של רבינו בפתח ישיבת 'ירחי כלה' - עסק רבינו בנושא זה ואמר: "נתבונן נא ביתוש הזעיר... בנמלה ובתולעת... כמה חכמה מופלאה הושקעה בהם! איך הם נעים ומנווטים את דרכם, מוצאים את מזונם, ואפילו יכולים להגן על עצמם מפני סכנות כאלו ואחרות! הכיצד נוכל להסביר זאת? איך נוכל להסביר את קיומה של תבונה כה רבה בתוך ראש

שכל גודלו אינו עולה על ראש של סיכה???

ואין הדברים אמורים רק בבעלי החיים... הנה, הבה נתבונן נא בפרי מאכל: כיצד צומח מענף, אשר אינו אלא עץ שאין בו טעם ואין בו ריח, פרי מופלא כרימון, למשל, כיצד תוכננו ונוצרו התאים הרבים, אשר בכל אחד מהם גרעין עטוף בעסיס מתוק לחיך ונחמד למראה? ומה עם פירות ההדר, המסודרים פלחים פלחים, אשר כל אחד מהם עטוף בפני עצמו בקליפה דקיקה, ואילו הפרי כולו עטוף בקליפה עבה ומגוננת? האם יכולים אנו להתעלם מהחכמה המופלאה הזו?

ככל שנתבונן יותר, ככל שנעמיק חקר - כך נוכל להבחין יותר ויותר בחכמתו יתברך, אשר באה לידי ביטוי בכל פרט מפרטי הבריאה, אשר כביכול מכריזה בקול על בוראה וקוראת: ראו מי פעל אלה! ככל שנתבונן יותר - כך נבין, כי אפילו החכם שבחכמים אינו יכול להסביר את פלאי הבריאה, שלא לדבר על כך שאיש אינו יכול ליצור בריאה דומה לה... בהכרח עולה, איפוא, ההכרה, מתעצמת ונשרשת, כי הבורא יתברך הוא

רבי אייזיק שר מתעניין: "רבי שלום, לאן אתה הולך עם הילד?" רבי שלום שבדרון עונה: "לשויגער. יש לילד מחלת ילדים מדבקת, אינני רוצה שידביק את שאר הילדות"...

רבי ראובן קרלנשטיין צוק"ל, על הדו שיח המיוחד בין רבי שלום שבדרון לרבי אייזיק שר זיע"א, ועל ההבדל בין האדם לחתול

"על פני יעקב איש את אביו, ואת אמו ודבק באשתו" (בראשית ב', כ"ד)
רבי שלום צ"ל אהב לספר את המעשה הבא:

פעם אחת, חלה בנו התינוק במחלת ילדים מדבקת. ההורים לא רצו שהילד ידביק את אחיותיו הקטנות, לכן לקח אותו רבי שלום בעגלה והביאו לביתה של החותנת, עד שיתרפא.

באמצע הדרך הוא פגש את רבי אייזיק שר צ"ל.

רבי אייזיק התעניין: "רבי שלום, לאן אתה הולך עם הילד?" רבי שלום עונה: "לשויגער. יש לילד מחלת ילדים

מדבקת, אינני רוצה שידביק את שאר הילדות".

אך רבי אייזיק בשלו: "שאלתי לאן אתה הולך?" רבי שלום חשב שר' אייזיק לא שמע את

תשובתו, וחזר עליה באריכות ובסבלנות: "הילד לא בריא, יש לו מחלת ילדים מדבקת.

איננו רוצים שהוא ידביק את שאר הילדים, ולכן חשבנו שעד שיבריא, כדאי שלא ישהה בבית שיש בו ילדים קטנים. אנחנו עכשיו בדרך לשויגער..."

"כן, אבל לאן אתה הולך?"... חזר רבי אייזיק ושאל.

ורבי שלום מנסה שוב להסביר, אך ללא הועיל.

אז פונה אליו רבי אייזיק ואומר לו: "אתה מפריד את הילד משאר הילדים - כדי שלא לפגוע בהם ולהזיק להם? אם כן, אתה חתולה!"...

"חתולה?? תמה ר' שלום.

"כן, חתולה. אמור לי, האם החתולה אינה מסורה לגורים שלה? האם היא אינה דואגת להם שלא ינזקו? אם כן, במה אתה שונה ממנה?"...

רבי שלום שם אוזנו כאפרכסת, לשמוע את דברי החכמה והמוסר של רבי אייזיק, ורבי אייזיק ממשך: "לא, אתה לא חתולה. חלילה! אתה

הרי יודע שיש מצוה של 'והלכת בדרכיו', מה הוא גומל חסדים אף אתה גומל חסדים. יש כאן ילדות קטנות שעלולות להידבק מאחייהם החולה,

צריכים לעשות איתם חסד, למנוע מהם נזק בגוף, 'לא תעמד על דם רעך'. את כל זה החתולה אינה עושה. לאדם ולחתולה יש את אותו מניע, אותו רצון, ומה שעושה את ההבדל זו הכוונה. האדם מתכוון לעשות חסד,

לקיים מצוה. בזה מותר האדם מן הבהמה."

רבי שלום מספר שנפתחו לו העיניים - חסד עושים בבית!!!

כששב מהכולל, שינה את מסלולו. הוא לא הלך הביתה כהרגלו, אלא פנה לכיוון הבור בשכונה.

באותה תקופה לא היו ברזים. היו שואבים מים מהבור הדלי היה כבד, מלא מים. הוא ידע שבאותו זמן אשתו הלכה לבוה, לשאוב מים לצרכי הבית. הוא רץ לבור ונשא בעצמו את הדלי.

תממה הרבנית: "מה קרה? מה יום מיומיים?" והתשובה לא אחרה לבוא: "רבי אייזיק פתח לי את הראש. חסד עושים גם בבית!"

לא שם לב שזו אשתו

פעם סיפרתי את הסיפור הנ"ל בדרשת ליל שבת בבית כנסת איצקוביץ:

במוצאי שבת מטלפן אלי יהודי, ואומר לי שיש לו להוסיף על כך ספור משלו. אחד האברכים בירושלים מיהר לכולל בבוקר. הוא לא רצה לאחזר החברותא מחכה, יש 'שמירת סדרים'. אולם בדרך הוא שם לב שאשה אחת סוחבת שני סלים כבדים, היא מתנשפת בכבדות, פוסעת כמה פסיעות ונעצרת למנוחה, ממשיכה מעט ושוב נעצרת.

רחמיו נכמרו על המסכנה. העולם בנוי על חסד, אבל מה עושים? הוא ממחר לכולל. ומה עם ביטול תורה? מה עם החברותא הממתין לו, מה עם שמירת הסדרים? ויש גם שיקול של צניעות. מדובר

באברך ירא שמים, שומר עיניו מראות ברע.

הכל נכון. אבל מצד שני, אם יתעלם וימשיך בדרכו, זו ממש אכזריות... מה עושים?

אין הרבה מה לחשוב. גם אין אפשרות לגשת ולשאול מורה הוראה. לאחר מחשבה קצרה החליט כי "לא תוכל להתעלם" גובר על שאר השיקולים.

הוא ידע שמן הסתם האישה תודה לו על הרצון הטוב, אף תסרב בנימוס לבקשה שלו לסחוב עבורה את הסלים, לכן החליט להיות עקשן, ולא לותר על המצווה שנקרתה בדרכו.

בעיניים מושפלות ניגש אל האישה והציע לה לשאת עבורה את הסלים הכבדים. להפתעתו, האישה נענתה ברצון. היא הניחה אותם על הארץ.

הוא הרים אותם והחל לצעוד תוך שהוא שואל את האישה: "לאן צריך להביא אותם?" אך האישה לא עונה...

הוא שב ושאל בקול רם יותר: "היכן להניח אותם?" ואז הוא שומע את האישה משיבה לו: "מה קרה לך? זו אני!". הוא נושא את עיניו, ומתברר לו שזו אשתו!

ואז הוא אומר לה: "אוי, באמת לא שמתי לב. חשבתי שזו מישהי זרה. אם ככה, בודאי תוכלי להסתדר בעצמך... אני מאחר לכולל..."

א- שוטה! שוטה גמור! אדרבה, החסד מתחיל בבית! כל מעשה שאדם עושה בתוך ביתו עם בני ביתו, שיתכוון לשם חסד, שיעשה זאת בשמחה, הרי הוא זוכה לקיים מצוה! וכי קלה היא בעיניך?

רבי אייזיק מספר, שפעם באו אליו איש ואישה לדין תורה. ועל מה הדין תורה?

בימים ההם התריסים בבתים היו כבדים ומסורבלים מאד, וקשה היה לפתוח אותם. בני הזוג רבו ביניהם על מי מוטל לפתוח את התריס בבוקר, הוא מצביע עליה והיא מצביעה עליו...

אמר להם רבי אייזיק: "מה עושה הקב"ה בכל יום? המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. הקב"ה מאיר לעולם. והנה, יש לנו מצוה חשובה ויקרה מאד - 'והלכת בדרכיו', אדם יכול לעשות פעולה שעל ידה יאיר את הבית... ויהי אור! הרי זו זכות ללכת בדרכי ה'! זו זכות להאיר את הבית!"

מאז - הם המשיכו לריב, אלא שהתהפכו היוצרות: כל אחד רצה לזכות בזכות הגדולה ללכת בדרכי ה' ולהאיר את הבית....

(מתוך יחי ראובן רבי ראובן קרלנשטיין צוק"ל)

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו מתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע של המלך, על הרכב הפמליה ועל עוד עניינים הקשורים בהגעת המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו???" תהו בקול

את הסיפור על העוף הנדיר והמשונה בנג ביתו של הגר"ע איגה, שמע הגאון ר' יצחק שבדרון מפי הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל

יודע, אולי התרופה לחוליך נמצאת במקום מסויים שטרם הגעת אליו?!" מעודד יצא האיש מן הבית, סמוך ובטוח היה, כי בסייעתא דשמיא יעתיר הרב בעדו בתפילותיו, וימשוך עליו ישועה בברכותיו, ומשמים יסייעו ויחישו לו רפואה ומזור.

עברו כמה ימים שבמהלכם לא הרפה הגאון מלהתפלל ולהשתדל בעד החולה. והנה, בבוקר בהיר נפוצה השמועה המפתיעה, בקרב בני העיר פוזנא, כי במסגרת מסעותיו בחוצות הממלכה - מתעתד המלך לבקר בעירם. השמועה גרמה להתרגשות רבה בקרב התושבים. הרשויות מצידן פתחו במבצע תברואה זריז שכלל ניקיון וצחצוח רחובות העיר, נטיעת עצים ושיפוץ גינות הנוי. המקהלה המקומית פצחה בסדרת חזרות מהירות, והכול היו דרוכים לקראת הרגע ההיסטורי.

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו כמה ממתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע, על הרכב הפמליה ועל עוד אי אלו עניינים הקשורים בהגעת

המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו???" תהו בקול. איש לא ידע, כי לא החגיגות הן שעניינהו, אלא רצונו העז לסייע לאותו יהודי אומלל. כך, לאחר בירורים נמרצים, הצליח רבי עקיבא איגה לגלות כי רופאו האישי של המלך מתלווה אף הוא למסע. לא היה זה רופא של מה בכך. רופא זה, מלבד חכמתו ומומחיותו הרבה בתורת הרפואה, כרופאו האישי של המלך, היה בעל גישה בלתי מוגבלת לכל ספרי הרפואה, ואל לשכתו הגיעו מידי יום כל חידושי הרפואה שהתחדשו בממלכה. אשר על כן הוא האדם המתאים לשאול את פיו האם קיימת תרופה למחלה הנדירה.

אתא ובא היום הגדול. לקול תרועת חצוצרות נכנסה מרכבתו של המלך בשערי העיר. המונים נדחקו בצדי הרחוב כדי לזכות לשזוף עין בשיירת המרכבות ההדורה, ואולי אף לראות את פני המלך. בינות להמון נדחק רבה של פוזנא, רבי עקיבא איגה, כשהוא תר בעיניו אחר המרכבה שבתוכה יושב הרופא הדגול. משהבחין בה, מיהר לאותת לרכב כי דבר לו אליו. המרכבה נעצרה, והרב מיהר לעלות עליה.

הרופא הקשיב בהדרת כבוד לרב נשוא הפנים, אולם נאלץ להשיב את פניו ריקם. גם הוא תר רבות אחר תרופה למחלה זו, אולם העלה חרס בידיו.

"יעוף יעופף על הארץ" (בראשית א', כ')

את הסיפור שלפנינו שמע הגאון ר' יצחק שבדרון מפי הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל. אביו, רבי אברהם זצ"ל, העיד בפניו על אמיתות הסיפור וביקש ממנו להפיצו בישראל, למען ידעו ויכירו הכול את גודל כוחה של תפילה.

דממת הקודש ששררה תדיר בחדר לימודו של גאון הדורות, רבי עקיבא איגה זיע"א, הופרה בבת אחת לקול חריקתה הפתאומית של דלת הבית הנפתחת. הרב, שהיה בעיצומה של כתיבת אחת מתשובותיו הגאוניות, הרים את עיניו מן הספר, הרפה ידו מן הקולמוס ופנה לראות מי הוא הנכנס. בפתח הבית עמד אדם, מנכבדי הקהילה כשפניו אפורות ממתח ודאגה. הרב הושיבו, הרגיעו ופנה לשמוע את אשר בפיו:

"כבר תקופה ארוכה שאני חש במיחושים שונים", החל היהודי בתיאורו המה, "הלכתי לטובים שברופאים, אולם הללו נלאו מלהבין את הגורם לכאב. בתקופה האחרונה התגברו מכאובי ללא נשוא,

על כן שמתי פעמי לעיר הבירה, למרפאתו של רופא מפורסם ביותר. לאחר שעברתי אצל הרופא בדיקה מקיפה, הוא נאלץ לבשר לי כי מחלה אנושה ביותר מקנת בגופי, ולרוב צערו אין הוא מכיר תרופה שעשויה להועיל לה.

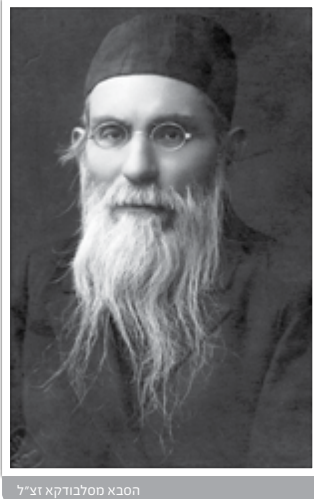
'איני יודע עוד כמה זמן נותר לך לחיות', אמר לי הרופא ברחמים, 'אולם בכל מקרה אין מדובר ביותר משבועות ספורים'. שבור ורצוף יצאתי ממרפאתו. קשה היה לי לעכל את הידיעה שנפלה עלי כרעם ביום בהיר, ובעת שעשיתי את דרכי חזרה לביתי, כבר השלמתי בליבי עם העובדה שתוך ימים או שבועות, עומדים בניי הקטנים לצעוד אחר מיטתי בבכי, ללא משען ומשענה. אלא שאז עלו לפני דברי חז"ל במסכת ברכות (י"א): 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'. החלטתי לפנות לביתו של גדול הדור, אולי יפעל במרומים ישועה עבורי."

"אנא!", סיים האיש את דבריו כשדמעות בעיניו, "יעתיר נא רבנו שאזכה לרפואה שלמה מעל לדרך הטבע, כי קצרה יד הרופאים מלהושיע לי". דבריו של האיש הכאיבו מאוד לליבו הרחום של הרב, "אעתיר בעדך בכל כוחי", הוא אמר, "אך בד בבד אנסה גם להשתדל בדרכי הטבע. כי מי

ניגש אליו הסבא מסלבודקא ואמר לו:

"רבי יצחק, עם מי אתה מדבר?" אמר לו רבי יצחק הוטנר:
"אני מדבר עם החבר שלי". שאל אותו הסבא: "מיהו החבר שלך?"
אמר לו רבי יצחק: "היצר הרע הוא החבר שלי"...

כשרבי יצחק הוטנר מדבר עם היצר הרע

הסבא מסלבודקא זצ"ל

שאל אותו הסבא: "מיהו החבר שלך?"
אמר לו ר' יצחק: "היצר הרע הוא החבר שלי".

שאל אותו הסבא: "אם כבר לקחת חברה, למה לא לקחת את היצר הטוב, למה לקחת את היצר הרע לחבר?"

אמר לו רבי יצחק חידוש מבריק: "ליצר הרע שני מעלות, מה שאין ליצר טוב. דבר אחד: מתי שרוצים אותו הוא נמצא, מתי שרוצים אותו הוא בא, והוא חבר שלך. דבר נוסף: הוא בעל כישרון יותר גדול מהיצר הטוב. יש לו את כל הכישרונות..."

אני מדבר עם היצר הרע ומבקש ממנו שיעזוב אותי".

(מתוך מידות והנהגות טובות - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"וְכָל יָצָר מִחֶשְׁבֶּת לְבוֹ רַק רַע פֶּל הַיּוֹם" (בראשית ו', ה')

בנוסח התפילה אנו אומרים "ואל תשלט בנו יצה"ר וכוף את יצרנו להשתעבד לך". על כפילות הבקשה, ביאר רבי רפאל הכהן (בספרו מרפא לשון עמוד התשובה), שיש ב' מיני יצרים:

א. היצר מצד הבריאה. ב. היצר הרע שאנו עשינו אותו ע"י עשיית עבירה גוררת עבירה, ולכן אנו מבקשים: א. אל תשלט בנו יצר הרע מצד הבריאה. ב. שאף אם עוונותינו גרמו שהיצר הרע נעשה גדול, וכאילו כבר נעשה "יצרנו" בכל זאת ירחם עלינו ויכוף אותו לעבודת השם יתברך. הגאון רבי יצחק הוטנר, ראש ישיבת ר' חיים ברלין בארצות הברית, היה מתלמידי סלבודקא ומראשוני תלמידי חברון. הם לקחו קבוצה מסלבודקא לפתוח את ישיבת חברון בעיר חברון, והוא היה בין התלמידים, ואיתם הלכו הסבא ר' נטע הירש פינקל, המשגיח הגדול, האבא של ראש ישיבת מיר. אבל הסבא רצה לגדל תלמידים שיהיו נורמליים, לעשות דברים לא נורמליים- הוא לא אהב. פעם הלך הסבא ברחוב, וראה מרחוק את רבי יצחק הוטנר הולך מולו, ורבי יצחק הוטנר מדבר לעצמו.

מיד ניגש אליו ה"סבא" במורת רוח ואמר לו: "רבי יצחק, עם מי אתה מדבר?"

אמר לו רבי יצחק: "אני מדבר עם החבר שלי".

מדוע נבראו "משוגעים" בעולם? ובשביל מה בנו הרוסים מסילת ברזל באורך 10,000 ק"מ לערבות סיביר הנידחת?

<<< המשך מעמוד 1

מאמינים בני מאמינים, יודעים היטב! היא הייתה נחוצה להצלת התורה! העולם נברא בשביל התורה ובשביל ישראל, והנה, על ידי הנסיעה על מסילה זו ניצלה ממלכת התורה של ישיבת מיר. הם שהו ביפן במשך תקופה של כחמש שנים, ולמדו שם בהתמדה עצומה עד יעבור זעם. מאוחר יותר, עברו חלק מהרבנים ותלמידיהם לארצות הברית, וחלקם האחר עלו לארץ הקודש. כך שוקם ונבנה מחדש עולם התורה המשגשג ומבלבל כהיום הזה עד קץ הימים.

המדינה היחידה שהסכימה לפתוח את שעריה בפני שארית הפליטה הזו- הייתה מדינת יפן, אך כיצד יגיעו מאות הבחורים לקצה זה של העולם? נמצא הפתרון! מסילת הברזל הארוכה לסיביר, שהגיעה עד למול חופי יפן! בני הישיבה עלו על הרכבת שנסעה על מסילה זו וכך הגיעו אל חוף מבטחים.

אלמלא מסילת רכבת זו, אין לשער כיצד היו מצליחים לצאת מאות הבחורים מן התופת וגיא ההריגה!! עד עצם היום הזה אין הגויים יודעים מה הייתה נחיצותה של המסילה הארוכה והמבוזבת הזו, אבל אנחנו,

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

אני שרדתי את שתי מלחמות העולם, והנני כיום כבר בן מאה ושיש עשרה שנים. לא זו בלבד, אלא אף בני כאן, בבית אבות זה והוא כבר בן תשעים ושמונה שנים, והננו שנינו בבריאות איתנה

על הברכה המיוחדת של ה'דברי חיים' מצאנו שהתקיימה במלואה

הגעתי לצאנז בערב ראש השנה, נכנסתי לבית הרבי, ביקשתי מעם בני הבית את כל הסכינים והלכתי להשחזם עד שהיו כולם חדים יפה יפה. "בליל ראש השנה, כאשר נכנס הרבי לעריכת השולחן, שוב הסתופפו סביבו קהל רב, ושוב היו על השולחן חלות רבות כדי לחלק מהן לכל הציבור. אך בשונה מהשנה שעברה, בה חיתוך החלות ארך זמן רב בשל הסכינים הקהות, הרי שהשנה עלתה המלאכה יפה בידו של הרבי. הסכין המושחזת כהלכה, חתכה את החלות במהירות. לפתע, עצר הרבי ממלאכתו וקרא בקול גדול ובחריפות: "ווער האט דאס געמאכט?" (מי עשה זאת? מי השחז את הסכינים כך?) שקט השתרר בהיכל, וגם אני נבהלתי לרגע מקריאתו החדה של הרבי. אולם הרבי לא וויתר וחזר שוב על שאלתו. לא נותרה לי ברירה וניגשתי אליו בברכיים כושלות. אך הרבי האיר לי פנים וברכני בברכה נדירה: "לפי שגרמת לי קורת רוח, תזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנה, ולמען תהיה זו ברכה בשלמות, הנני מוסיף ומברכך שלא תראה במותם של ילדיך על פניך!"

התרגשתי היטב מברכתו של הרבי, ואכן מאום לא נפל מדבריו. הוא הסתלק לשמי מרומים כעבור כמה שנים, ואילו אני שרדתי את שתי מלחמות העולם, והנני כיום כבר בן מאה ושיש עשרה שנים, ולא זו בלבד,

אלא אף בני שוכן כאן עמנו בבית אבות זה, והוא כבר בן תשעים ושמונה שנים, והננו שנינו בבריאות איתנה ועם כל זאת מבקשים אנו נפשנו למות, לפי שאלו כבר שנים שאין בהן חפץ וכבר אין לנו טעם בחיים אלו. הישיש סיים את סיפורו המרעיש, ורבי יחזקאל שלא נענה לבקשתו, להתפלל עליו שיתקצרו ימיו, שמר בליבו את הדבר וזכר את אותו מעשה. כעבור כמה שנים הזדמן שוב לבית האבות, ובירר אודות אותו ישיש ובנו וכה סיפרו לו אנשי ההנהלה, כי ביום הגיע אותו ישי לגיל מאה ועשרים נפטר לבית עולמו. למחרת נפטר בנו, ויהי לפלא...

(מתוך תבונות - ראש השנה)

"היו ימיו מאה ועשרים שנה" (בראשית ו', ג')

איש נשוא פנים ורם מעלה היה רבי יחזקאל. מלפנים כיהן בראשות ישיבה בהונגריה, ואחר מלחמת העולם שהחריבה את ארצו, עקר לארצות הברית והקים בה בית מדרש וקהילה נכבדה. ולפי שידע שרבים היהודים שהיגרו לארצות הברית עוד לפני שנות המלחמה, ביניהם כאלה שעוד ראו את גדולי העולם באירופה שלפני השואה, היה משתדל לתור ולבקר אחרי שרידי אותם דורות, כשהוא נוסע מזמן לזמן בין בתי אבות הפזורים להם פה ושם בניו יורק רבתי ובנותיה. ואכן, היה שר לנסיעותיו. יותר מפעם אחת מצא ישישים שזיכרונם עוד שפר עליהם, ואלו חלקו עמו את שראו עיניהם ושמעו אוזניהם אצל צדיקי הדור וגדולי עולם בימי תפארתה של היהדות באירופה. באחד ממסעותיו, הגיע עד בית אבות ותיק באחד מפרבריה של ניו

יורק. כשבירר אצל ההנהלה בדבר הימצאותם של יהודים ישישים יוצאי מזרח אירופה, סיפרו לו כי אכן מתגורר עמם יהודי ישיש מופלג שעבר זה מכבר את שנתו המאה ועדיין לא כהתה עינו ולא נס לחו. ביקש רבי יחזקאל להיפגש עמו, ושעה שהיטב עמו ליד שולחן אחד, הפתיע אותו הלה בבקשה תמוהה: "רבי, התפלל עלי שאמות!" "וזאת למה?" התחלחל רבי יחזקאל, ואותו יהודי סיפר לו סיפור מופלא: "בשנותי הצעירות,

התגוררתי אי שם באחת מעיירותיה של גליציה. בכל חג ומועד נוהג הייתי להסתופף בצלו של הקדוש הגה"ק ה'דברי חיים' מצאנז. כך בשבתות מיוחדות, במועדי השנה ועל אחת כמה וכמה בימים הנוראים. באחת השנים, כאשר שהיתי בצלו של הרבי בראש השנה, היה שם קהל עצום, וכאשר הרבי נכנס לעריכת השולחן בליל ראש השנה, היו על השולחן חלות רבות על מנת לבצוע מהן לקהל המסובים הגדול. דא עקא, לרוב טרדות היום איש לא השחז את הסכין, ולפיכך חיתוך החלה עלה בידי הרבי בקושי רב, וניכר היה שהדבר מסב לו מורת רוח. לא אמרתי דבר לאיש, אך בליבי שמרתי את הדבר, ולשנה הבאה כאשר

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

איזו אישה בירכה בבוקר "שלא עשני בהמה"?

הרב צבי וינברג

"וַיִּצַר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם" (בראשית ב', ז')

במסכת מנחות (מג:) מוזכר את ג' הברכות שאדם מברך בכל יום: "שלא עשני גוי", "שלא עשני אשה", ו"שלא עשני עבד". באבודרהם (הל' ברכות השחר ד"ה כששומע קול), כתב שהנשים נוהגות לברך במקום "שלא עשני אשה" – "שעשני כרצונו", וכ"כ השו"ע (מו"ד) בלקט יושר (לתלמיד התרומת הדשן עמ' 7) מביא מרבנו שאשה אומרת במקום שלא "עשני אשה" – "שלא עשני בהמה", אבל שמעתי מאשה שאומרת במקום "שלא עשני אשה" – "שעשני כרצונו", וכמדומה לי שלא הודה לה הגאון זצ"ל, כי אמו של הגאון זצ"ל הקדושה בגזירת אושטרייך הי"ד היתה אומרת "שלא עשני בהמה". (כן מובא בריקאנטי פר' משפטים עה"פ "מכשפה לא תחיה כל

שוכב עם בהמה מות יומת", שנחלקו בזה בגמ' מנחות ועיי' הע' ללקט יושר הנ"ל לגבי הגירסא בגמ' מנחות שם)

ובספר המנהגות (לרבי אשר מלוניל דף יא עמוד ב) כתוב "ויש ששואל למה אין אנו מברכין שלא עשני בהמה, מפני שכבר הודה על זה בברכת אלהי נשמה שנתת בי טהורה, וכן באשר יצר את האדם בחכמה, מפני שבשעה שנבראו הנשמות לא נבראו רוחות הבהמות ובהמה אין לה נשמה".

נוסחה מעניינת נמצאת בטקסט מהגניזה (מובא בס' נתיב בינה – יעקבסון, עיונים על התפילה עמ' 164) שם נאמה: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר בראת אותי אדם ולא בהמה איש ולא אשה זכר ולא נקבה ישראל ולא גוי מהול ולא ערל חפשי ולא עבד טהור ולא טמא, כן יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתן חלקנו בתורתך ועם עושה רצונך אמן".

(קב ונקי)

השיבו לו רופאיו, 'שלשה ימים לאחר הניתוח לא תוכל לנוע כלל, ורק עירונו נוזלים כשתיה יוכנס כמזון לגופך'. כששמע זאת השיב 'אם כך אינני חפץ עתה בניתוח'

הרב הלל מן

"וַיְכַלֵּה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" (בראשית ב', א')

רבי צבי מיכל שפירא, מגדולי ירושלים בדור העבר חלה במחלה קשה, וכמעט הגיע עד שערי מוות, ונשקפה סכנה לחייו, ביום שישי נאספו רופאיו והחליטו כי עליהם לנתחו בניתוח מסובך, שספק אם יתעורר ממנו, אבל זו הדרך היחידה שיוכל לשרוד מבחינת הרפואה. הרופאים באו אליו וסיפרו לו את מסקנתם וחיכו לאישורו. רבי צבי מיכל שאל, היות ויום שישי היום, האם אחר הניתוח אוכל לחזור לאיתני, לקדש על היין ולאכול את סעודת שבת?! השיבו לו רופאיו בהחלטיות – בודאי שלא, שלשה ימים לאחר הניתוח לא תוכל לנוע כלל, ורק עירונו נוזלים כשתיה יוכנס כמזון לגופך. כששמע זאת רבי צבי מיכל השיב נחרצות – 'אם כך אינני חפץ עתה בניתוח,

קודם אקיים את מצוות הקידוש וסעודות השבת, שכה חביבים עלי...: בליל שבת קידש רבי צבי מיכל על הכוס בכוחותיו הדלים, אך בשמחה רבה, קולו נשמע ברמה אפילו בחדרי הרופאים שהביעו השתהות למול כוחותיו, לאחר מכן סעד רבי צבי מיכל את סעודות השבת שהוכנו לו, כשהוא אומר לסובביו, כי סעודות השבת הינם מצוה, ומעונג שבת לא ניזוקים.

לאחר השבת, בדקוהו שוב רופאיו ובחנו את מצבו, והנה לפתע דעתם השתנתה לחלוטין, הם רואים לפתע כי מצבו הוטב, ואין הוא נצרך כלל בניתוח, ויוכל להחלים לבדו תוך מספר ימים. 'אכן, זכות עונג שבת זו שעמדה לי, שלא רק אוכל לשתות אלא אף לאכול ולהתענג בשבת' סיים רבי צבי מיכל.

(מתוך מסביב לשולחן)

מה הטעם שזמן סעודה שלישית נקרא "רעוא דרעוין"?

הרב צבי וינברג

"וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד" (בראשית א', ה')

איתא בזוהר (ח"ב פח ע"ב) "ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח".

ב"בני יששכר" (מאמרי השבתות מאמר ח' אות א) כתב: שמעתי מאת

כבוד אדוני מורי ורבי הרה"ק מהרמ"מ [מרימנוב] זצוק"ל הטעם, להיות בריאת העולם בששת ימי בראשית, הנה התחלת הבריאה אור ליום א', שהוא מוצאי שבת, הנה קודם בריאה עלה ברצונו ית"ש לברוא את העולם, הנה הזמן שקודם ליום א' הוא זמן ועת רצון, כמו התחלת הבריאה, אז עלה ברצונו, עכ"ל.

(קב ונקי)

מדוע נר הדולק בחדר חשוך ביום, מאיר בצורה שונה מאשר נר הדולק בלילה?

הרב צבי וינברג

"וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה" (בראשית א', ה')

הגמ' פסחים (ב.) מפרשת את הפסוק כך: "קרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה", שהקב"ה קרא לחושך וציווהו להחשיך בלילה. וזה אחד מההוכחות שהוכיחו רבותינו ז"ל, שהחושך הוא לא רק העדר אור אלא בריאה בפני עצמה, וכן כתוב בפסוק (ישעיה מה,ז): "יוצר אור ובורא חשך וגו'".

ובנצי"ב בס' העמק דבר כאן מקשה מדוע צריך בריאה מיוחדת של חושך הרי אפשר להסתפק בהעדר אור. וכתב שיש הבדל בין אור הנר שמאיר בחושך לבין אם מאיר במצב של העדר אור, כמו חדר שמוגף בתריסים ביום, שבלילה מאיר יותר טוב מאשר במקום חשוך. וכתב, שמזה הבינו אנשי מעלה בישיבתם בחושך, מתי יום ומתי לילה.

מקור לדברי הנצי"ב מצאנו בירושלמי פסחים (פ"א ה"א) שמובא שם שאמר רב הונא, כשהיינו בורחים מפני האויבים ומתחבאים במקומות אפלים שמאחורי בית המדרש הגדול, היינו מדליקים נרות, ובשעה שהנרות היו כהים היינו יודעים שהוא יום, ובשעה שהיו הנרות מבהיקין היינו יודעים שהוא לילה.

ולפי"ז מבאר שם הירושלמי את היכולת של נח להבחין בהיותו בתיבה, מתי יום ומתי לילה. שנח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כהות היה יודע שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה. ומדוע היה צריך לדעת מתי יום ומתי לילה? משום שיש חיה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה.

ובפירוש אגדות אליהו (לרבי אליהו הכהן זצ"ל בעל השבט מוסר,

על הירושלמי שם עמ' קמג), כתב: ונראה לתת טעם לשבח למה הנר וכל דבר המאיר כגון אבן טובה אינן מאירים ביום כמו בלילה ואפילו במקומות האפלים.

ע"פ הקדמה ששמעתי מפי קדוש מדבר רבי ומורי זצ"ל, כי בכל העולמות ברא הקב"ה מלך על כולם, בעולם התחתון ברא את האדם מלך על כל הבריאה והשליטו על כולם. למעלה מעולם זה, השמש הוא המלך, אשר המליכו הבורא להאיר לארץ ולדרים עליה, והוא הנותן חיות לכל הנבראים שלמטה ממנו, הוא העולם השפל הזה על ידי אורו וחימומו שבלתו העולם כלה ונאבד, הוא הגורם בגידול הצמחים ובבישול וקיום כל המזון.

והוא מקור האורות, רצוני לומר כל דבר שיש בו אור ואש ואבנים טובות המאירים, וכיוצא בהן וכן הירח והכוכבים, אין האור מעצמם כי אם שמקבלים שמש שהוא המלך המאיר לכולם. והנה ידוע שבפני המלך אין שר ושלטון יכול להראות שום גדולה לפניו, יען מתחייב מיתה לעצמו.

לכן ביום שהוא ממשלת היום אין דבר שיש בו אור יכול להבהיק אורו אפילו במקומות האפלים, לפי שהוא עומד בפני המלך, אשר ממנו קבלו מעלת האור שיש בהם ואיך יוכלו להאיר בפניו דהיינו ביום שהוא ממשלת מלכותו, שאין להראות גדולה בפני המלך, לזה טבע מוטבע בהן שלא להאיר ביום ואפילו במקומות אפלים כלילה, דמה לי שהמקום אפל כיון שהוא בפני המלך.

אבל בלילה שנקרא שלא בפני המלך, יען מאירה הלבנה המקבלת אור גם היא מהשמש, אז מאירים כל דבר שיש בו אור, שהוא כמורה גדולה שר בפני שר שאינו מתחייב משום זה, ע"כ.

אבל בלילה שנקרא שלא בפני המלך, יען מאירה הלבנה המקבלת אור גם היא מהשמש, אז מאירים כל דבר שיש בו אור, שהוא כמורה גדולה שר בפני שר שאינו מתחייב משום זה, ע"כ.

(קב ונקי)

מדוע העדים שהגיעו מיריחו להעיד מולד הלבנה, היו נאמנים יותר מעדים בשאר ערי הארץ?

הרב צבי וינברג

"וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וְיָלִימוּם יְשׁוּעִים" (בראשית א', י"ד)

וכתב רש"י "ולמועדים" על שם העתיד, שעתידיים ישראל להצטוות על המועדות והם נמנים למוולד הלבנה.

בספר יוסיפון (פרק לח) כתב שהעיר "יריחו" נקראת "עיר הירח", כי מולד הירח נראה ביריחו לפני שנראה במקומות אחרים, ולכן העדים הנאמנים אשר היו באים להעיד על ראיית הירח היו באים מיריחו, כי כל מי שהגיע להעיד מהעיר יריחו לא נמצאת בעדותו סיבת מבוכה ושגגה, משא"כ בשאר המקומות היו פעמים שוגגים בעדותם ונבוכים.

ועוד כתב שם שיריחו נקראת גם "עיר הירח", כי במקום ההוא צומח

אילן אפרסמון הנקרא "בלסא"ם" אשר ממנו יצא השמן הטוב הנקרא שמן אפרסמון, והעץ הזה לא נראה מעולם במקום אחר כי אם ביריחו ורבים מלכים ממלכי הארץ וגם מלכי מצרים לקחו מנטעי העץ וינסו לטעת מהם בארצם במקומות רבים ולא סבל העץ את טבע הארץ כי יבש, והיה העץ ביריחו עד חורבן בית שני, וכאשר נחרב בית המקדש השני נעתק העץ מיריחו אל מצרים ואל מקומות אחרים במקום ידוע והיה שם עד היום הזה, וגם עודנו מעט ביריחו. (הביאו רש"י ברכות מג. ד"ה שמן ארצינו)

(קב ונקי)

מה ההסבר לתופעת ה"שלכת" שבאילנות בימות החורף, בשונה מבני אדם שבהורף מתכסים בבגדים נגד הקור?

הרב צבי וינברג

"הי מארת פִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם" (בראשית, א' י"ד)

נאמר במסכת פסחים (צד): "בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין, בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין".

לפי"ז הסביר רבי שלמה שמחה מטריוש זצ"ל (תלמיד המהר"ם מרוטנבורג בספר המשכיל שחיבר בשנת ה"א נ"ד ועדיין הוא בכתב יד,

מובא בהגהות ע"ס אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות עמ' צ"א הע' 506) את תופעת ה"שלכת" שבאילנות בימות החורף, וז"ל "ומן הטעם הזה

פרי ועלים וענפים".

אעשיר את עניי הדעת שאומרים, מה ראו האילנות שלובשין את עצמם

בימות החמה ופושטין מלבושיהם בימות החורף, מה שאין כן באדם? וזהו הטעם, כי כל זמן שלבנו של אדם חם כל איבריו חמים ועל כן יפשוט בגדיו.

ככה בימות החורף שהחמה מהלכת תחת הרקיע ומחממת המים אשר בתהומות, ואויר התהום מחמם שורשי האילנות ולכן האילנות פושטים את בגדיהם, ובימות הקיץ שאין החמה מחממת המים שבתהומות והמים קרים לכך האילנות מתלבשים ומוציאין לחות מתוך הקור שהוא למטה, והוא מתבשל על ידי החמה למעלה ונעשה

(קב ונקי)

מדוע זרקו קדמוני צרפת תפוחים על ראש חתן וכלה?

הרב צבי וינברג

"פְּרוּ וְרַבּוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ" (בראשית א' כ"ה)

בגמרא (ברכות נ:): מובא מנהג שהיו עושין בשמחת חתן וכלה, "שזורקין לפניהם קליות ואגוזים", וכן מובא בכתובות (טו): במשנה שם וברש"י, שהיו רגילים לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות, (ועי' שיטמ"ק שם יז. ד"ה ובשיטה, בשם רבינו תם שקליות שלא נתייבשו הן סימן לכתולה שהיא כתבואה חדשה). בתוספות (ברכות שם ד"ה ולא הביאו שעששיו המנהג לזרוק בבית

חתנים תבואה, וכן מובא במחזור ויטרי (סי' תע) שנהגים להשליך חיטים לא קלויים במקום קליות ואגוזים.

בספר עץ חיים (לא) מהראשונים רבי יעקב חזן זצ"ל ח"ב עמ' רמא) כתב טעם למנהג של זריקת תבואה על חתן וכלה, שהיא "לומר להם

פרו ורבו כתבואה זו". (ועי' רש"י כתובות ח. על המנהג המופיע בגמ' של

זריעת שעורין בעציץ בעת שמחת חתן וכלה לומר להם פרו ורבו וצמחו כשעורים הללו). בספר מהרי"ל (מנהגים מהדור' מכון ירושלים עמ' תסד שינויי נוסחאות אות יא) מובא שקדמוני צרפת ורבניה היו זורקין תפוחין על ראש החתן והכלה והיו אומרים: "ויברך אלקים את האדם ואת אשתו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ", ודווקא תפוחים על שם "תחת התפוח עוררתך" (שיר השירים ח,ה) וכן יש לומר כי באותו פסוק של פרו ורבו מופיע הראשי תיבות "פומא", ע"כ.

מה שמביאים את הר"ת של "פומא"

שהו תפוח בצרפתית pomme ראשי תיבות של מילה זו הן "פרו ורבו ומלאו את".

(קב ונקי)

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

מדוע האור החיים הק' למד הלכות עדות בערב שבת?

הרב צבי וינברג

"ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" (בראשית ב, א)

בשבת (ק"ט): איתא "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית", ובמהרש"א שם כתוב כי האומר ויכולו הרי הוא מעיד על מעשה בראשית והרי הוא נעשה שותף עם הקב"ה כי בלתי עדותו לא יודע עשייתו וכמו שהעשיה לא היה רק במאמר כן עדותו במאמר.

וכיון שהוי עדות כתב המשנ"ב (רס"ח, יט) שהטעם מדוע אומרים אותו

בעמידה הוא משום שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית, ועדות דינה בעמידה.

במכתב מר' ישעיה אשר מרגליות זצ"ל (נדפס בסוף ספר עצי עדן מאביו ר' יהודה לייב מרגליות זצ"ל) כתב ששמע שהאור החיים הק' בכל ערב שבת למד הלכות עדות ואמר כי מטרת לימודו שידע שעל פי ההלכה הוא ראוי להיות עד כשר ונאמן לעדות שבת, [ועי' ישועות יעקב או"ח (ס' רס"ח סק"א) ודרך פיקודיך ריש הקדמה ו].

(קב ונקי)

איזה אות מתוך כ"ב האותיות האומרה אינו מוציא טיפת רוק מפיו?

הרב צבי וינברג

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד)
במדרש "אותיות דרבי עקיבא" (אות ה' - מובא בבתי מדרשות ח"ב) מובא: שבאות "ה" נברא העולם, שנאמר (בראשית ב, א) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם.

ונתייחדה האות "ה" מכל האותיות כולן, שגם בהן ניתנה תורה לישראל, מפני שאין בה ממש, שכל האותיות כשהאדם מוציאן בפיו הוא מרגיש בהן בשפתיו ובלשונו ויוצא טיפת רוק מפיו.

אבל באות "ה" כשאדם מוציאן מפיו אינו מרגיש בה לא בלשונו ולא בשפתיו ואינו מוציא בה טיפת רוק מפיו של אדם, ולכן כל האותיות כולן מקבלות טומאה, אבל "ה" אינה מקבלת טומאה.

ומכאן אתה למד שלא היתה יגיעה מלפני הקדוש ברוך הוא לא במעשה בראשית שבעולם הזה ולא במעשה אחרית של עולם הבא שלא בראן הקדוש ברוך הוא אלא בדבר שאין בו ממש.

(קב ונקי)

מה הפירוש "שיחת דקלים", ומי מהגאונים היה בקי בה?

הרב צבי וינברג

"וכל שיח השדה טרם יהיה כארץ" (בראשית ב, ה')

בבראשית רבה (יג, ב) איתא "וכל שיח השדה כל האילנות כאילו משיחין אלו עם אלו כל האילנות כאלו משיחין עם הבריות". וברד"ל שם כתוב משיחין עם הבריות כענין שיחת דקלים שבש"ס. (עי' סוכה כח. על ריב"ז)

ברשב"א (בבא בתרא קלד. ד"ה שיחת דקלים) מביא שכתב רבינו האי גאון ז"ל כי מר אברהם קבסי היה מכיר בשיחת דקלים ומה הם אומרים כאשר מתנוודדין ברות. וברבנו גרשום שם כתב, שיחת דקלים - שהיה יודע ללחוש דבר שתתמלא השדה דקלים ושיתעקרו.

בערוך (ערך סח) כי שיחת דקלים, פירש רב שריא בתשובות יום שאין בו נשיבת רוח, במקומו יש בני אדם בקיאים פורסין סדין בין הדקלים ואין מתנענע ועומדים בין שני דקלים הקרובים זה לזה ורואין איך ינועו חריותיהם זה אצל זה יש בו סימנין שמכירין בהן הבקיאין כמה דברים ואמרו ממר אברהם גאון שביה בשנת אלף ק"מ לשטרות שהיה מכיר בשיחת דקלים.

ועיין בחיד"א בשם הגדולים (מערכת ק' אות

ע"ב) על ספר "קנה בינה" שיש בו חכמת שיחת דקלים.

(קב ונקי)

מה הן 'שיטת הגאונים' ו'שיטת רבנו תם' בנוגע לזמני היום ההלכתיים? האם הישובי הזמנים משתנים לפי האופק המקומי והתאריך? ומה נהג הגר"ח מבריסק בנוגע לזמן מוצאי שבת?

שבהלכות מילה - שנכתבו מאוחר יותר - פסק כשיטת הגאונים. ובמשנה ברורה לא הכריע לחלוטין בין השיטות, אולם, בנוגע לשיטת הגאונים כתב כי חס ושלום להקל כנגדם ולעשות מלאכה בכניסת השבת לאחר תחילת השקיעה, וכן בשאר דיני התורה התלויים ביום ולילה יש להחמיר כשיטתם, ואילו בנוגע לשיטת רבנו תם כתב רק שנכון לכתחילה להחמיר כמותה.

ובנוגע למחלוקת אם הזמן מחושב לפי אורך היום ואופק המקום, או לפי מספר דקות קבוע, מכריע המשנה ברורה, בהתייחסו לשיטת הגאונים,

שהזמנים לא נאמרו לכל ימות השנה וכל האופקים, ולכן אסור לעשות מלאכה במוצאי שבת עד להראות שלושה כוכבים קטנים, שהם הסימן המובהק ללילה; (וגם לאחר הראות שלושה כוכבים קטנים, יש להמתין מעט, משום מצות 'תוספת שבת'). אך הוסיף כי גם הנהוגים כשיטת רבנו תם, אינם צריכים להמתין בימי הקיץ הארוכים עד לזמן המחושב לפי אורך היום, במידה ונראים שלושה כוכבים קטנים, והסתלקה אדמימות הרקיע.

ובנוגע למנהג - יש שכתב שבזמננו המנהג בארץ ישראל כשיטת הגאונים, ושיטת רבנו תם נהוגה רק לחומרא. ובנוגע לזמן תפילת ערבית בלילה, ישנם בארץ ישראל מנהגים שונים, הנעים בין 20, 30 ו-40 דקות, בנוסף על אלו הנהוגים להתפלל בזמן צאת הכוכבים לשיטת רבנו תם. ובמוצאי שבת - ממתנינים ברוב המקומות בארץ ישראל למעלה מחצי שעה ועד קרוב לארבעים דקות, ובזמן זה כבר נראים שלושה כוכבים קטנים, שהם הסימן הלילה המובהק, כנ"ל.

ובמכתב משנת תרע"ז, כותב המשנה ברורה שמנהג כל ישראל - למעט בבית הכנסת של מינסק, ואצל הגר"ח מבריסק - שלא להמתין במוצאי שבת אלא עד 72 דקות לאחר השקיעה, ואף בימי הקיץ הארוכים, ולא להמתין לזמן המאוחר יותר המחושב לפי אורך היום. ויש שכתב כי מבחינת מרחק החמה מהאופק, הזמן של 40 דקות לאחר השקיעה בארץ ישראל, זהה כמעט לחלוטין לזמן של 72 דקות לאחר השקיעה בפולין, מקום מגורי החפץ חיים. וראה במבוא לספר 'זמני ההלכה למעשה' על אודות צורת החישוב לפי מיקום השמש, המכונה 'מעלות'.

[שו"ע או"ח רסא ב, משנ"ב כג, שעה"צ כא, וביה"ל מתחילת ז"ה שהיא; ביאורים ומוספים דרשו, 22 ו-29; משנ"ב רצג, ה, ובה"ל ס"ב ד"ה שלשה; ביאורים ומוספים דרשו, רלה, 5]

הרב יהודה יעקבזון

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים... וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים הַמְּאֹרֶת הַגָּדֹל לְמַמְשְׁלֵת הַיּוֹם וְאֶת הַמְּאֹרֶת הַקָּטָן לְמַמְשְׁלֵת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים". וחכמינו ז"ל הגדירו זמן בַּיָּנִים, בין היום הודאי ללילה הודאי - 'בין השמשות': ודעות רבות נאמרו בקשר לאורכו של זמן זה, ולהלכה אורכו הוא כזמן הממוצע הנדרש להליכה של שלושת רבעי מיל (864-720 מטר, לשיטות השונות), שהוא 13.5 דקות.

וכידוע, לאורך כל הדורות נחלקו הפוסקים בנוגע להתחלת זמן בין השמשות, וזמן 'צאת הכוכבים' הבא אחריו, שהוא סימן הלילה ההלכתי. ושתי השיטות העיקריות הן 'שיטת הגאונים' ו'שיטת רבנו תם': לשיטת הגאונים זמן בין השמשות מתחיל עם שקיעת גוף השמש, המכונה בפניו 'שקיעת החמה', ובסיומו הוא זמן צאת הכוכבים; ולשיטת רבנו תם היום נמשך עד 58.5 דקות לאחר שקיעת גוף השמש, ואז מתחיל בין השמשות,

כך שצאת הכוכבים הוא 72 דקות לאחר השקיעה. שיטה נוספת - אשר המשנה ברורה כותב במסקנתו כי לכתחילה טוב להחמיר כמותה בנוגע לעשיית מלאכה בכניסת שבת - היא שזמן בין השמשות מתחיל 13.5 דקות לפני שקיעת החמה, ונמשך עד לשקיעה.

חישובי הדקות האמורים הן על פי השיטה הרווחת בפוסקים שזמן הליכה ממוצע של מיל (1,152-960 מטר, לשיטות השונות) הוא 18 דקות, אך יש אומרים שזמן ההליכה הוא 22.5 דקות, או 24 דקות.

ועוד נחלקו הפוסקים בנוגע למשמעות זמנים אלו בכל ימות השנה, דהיינו: יש אומרים שהזמנים מתייחסים לימים הבינוניים, שבהם אורך היום והלילה שווים, דהיינו 12 שעות ליום ו-12 לילה, ואשר חלים בדרך כלל בניסן ובתשרי; ובשאר ימות השנה יש לחשב את הזמנים בהתאם לפי אורך היום; ולחומרא - שבימי הקיץ הארוכים זמן מוצאי שבת מאוחר בהרבה, שהרי אורך היום מגיע אז ליותר מ-14 שעות. ויש אומרים שהזמנים נכונים לכל ימות השנה, ומספר הדקות קבוע ללא התחשבות באורך היום.

ועוד כתבו הפוסקים, בעיקר ביחס לשיטת הגאונים שהלילה מתחיל 13.5 דקות לאחר שקיעת גוף השמש - שזמן זה אמור רק לפי אופק של מקומות מסוימים, ובכל מקום יש לחשב את הזמנים על פי אופקו.

השולחן ערוך בהלכות שבת פסק כשיטת רבנו תם, אך יש אומרים

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

האם מותר להוריד כדור שנפל על העץ בשבת? ובאיזה אופן מותר לשכב בערסל הקשור לעץ?

הרב יהודה יעקבזון

חכמינו ז"ל אסרו להשתמש באילן בשבת, מחשש שמא יכשלו בתלישת ענפים ועלים, האסורה משום מלאכת 'קוצר'. ולכן אסור לטפס, לשבת, או להשען על האילן, וכן אסור להניח עליו חפצים או לתלותם עליו. וכל זה אסור אף לצורך קיום מצוה דאורייתא אשר לא ניתן לקיימה ללא שימוש באילן.

ואם טיפס על האילן בשגגה, מותר לרדת מעליו, על אף שהירידה נעשית תוך כדי שימוש באילן, משום שעצם הישיבה על האילן גם היא אסורה. אולם, אם טיפס עליו במזיד - קנסוהו חכמים שלא ירד בשבת. ויש שכתב שאף אם טיפס במזיד, אם יכול לרדת בקפיצה ללא השתמשות באילן - עדיף שיקפוץ וירד, משימשיך לשבת שם במשך כל השבת; וכן אם התיישב על האילן בצורה שהקימה ממנו אינה מהווה השתמשות באילן - יקום מיד.

ועוד אסרו חכמים ליטול חפץ המונח על גבי האילן, משום שנחשב בכך

הכמשתמש באילן, ומחשש שמא ישען על האילן בעת שנוטל את החפץ; ולכן, אם נפל בגד או כדור על גבי האילן, אסור להורידו. ויתרה מזו - חפצים שרגילים להשתמש בהם תדיר וגם בשבת, אסור להותירם בערב שבת על גבי האילן, מחשש שמא ישכח ויורידם בשבת. וכחלק מאיסור השימוש באילן, אסור גם להשתמש ב'צדי האילן', דהיינו בדבר התלוי על האילן, ולכן אסור לתלות בגד על גבי מסמר הנעוץ באילן, או לשכב בערסל התלוי על האילן. אולם, מותר להשתמש ב'צדי צדדים' של האילן, ולכן, לדוגמה, אם הערסל אינו תלוי ישירות על האילן, אלא על חבל הקשור לעץ, מותר לשכב בו, כיון שהחבל הוא 'צדו' של האילן, והערסל הוא 'צדו' של החבל, והרי זה צדי צדדים; והיתר זה הוא בתנאי שהאילן אינו מתנדנד בעת השימוש בצדי צדדיו.

[שו"ע או"ח שלו, א, ומש"ב ב, ג, ה, ו, ז, ויא; ביאורים ומוספים דרשו, 2, 5, 7; וראה שם, 6]

מה רבה הייתה הפליאה כשהבחינו מתפללי בית הכנסת בגאון ישראל, רבי עקיבא איגה, המתעניין אצל מקורביו על סדרי המסע של המלך, על הרכב הפמליה ועל עוד עניינים הקשורים בהגעת המלך. "ממתי מתעניין גדול הדור בנושאים שכאלו??" תהו בקול

<<< המשך מעמוד 10

יואיל לשלוח רפואה לחולה פלוני בן פלונית. זמן מה לאחר מכן, נשמע לפתע קול חבטה בגג הבית. בני הבית עלו בבהלה אל הגג, ולנגד עיניהם נגלה עוף גדול ומשונה שכמוהו לא ראו מעולם. העוף היה פצוע ונעדר יכולת תעופה. בכוחות משותפים הורידוהו אל הבית.

הרב ששמע על הענין לא היה מופתע. על אף שלא ידע בבירור כי לעוף זה התכוון הרופא, סמוך ובטוח היה בכוחה של תפילה. הוא הורה לבני ביתו לבשל את העוף במרק ולתת ממנו לחולה קמעא קמעא. תוך כמה ימים החל מצבו של החולה להשתפר בהדרגה, וכעבור זמן לא רב שב לאיתנו, ויהי לפלא.

בציוויו של רבי עקיבא איגר גנזו בני ביתו את נוצות העוף למשמרת, וכעבור כמה שנים כששוב חלף במקום רופאו האישי של המלך, והנוצות הוצגו לפניו, נפער פיו בתדהמה, ואישר שאכן, אלו הן נוצותיו של אותו עוף נדיר.

שבו וסיפרו זאת לרב בהתפעלות, אך הרב לא התפעל כלל ועיקר, ואמה: "לא למטרה זו הוריתי לכם לשומרן, כי אם למען ידעו דורותיכם, ויכירו בגודל כוחה של תפילה שנובעת ממעמקי הלב".

(מתוך 'תבונות', ראש השנה תשע"ז)

"ואם המלך בכבודו ובעצמו יחלה חלילה במחלה זו?" הפתיע הגאון את הרופא המהולל בשאלה, והרופא שקע בהרהורים. לאחר דקות אחדות התנער מהרהוריו ואמה: "אומר לרב את האמת, קיימת רפואה אחת בדוקה ויעילה למחלה זו, אולם כמעט ואין דרך להשיגה.

בעומק המדבר, מצויה ציפור נדירה ביותר, שבשרה משמש רפואה למחלה זו. אך דא עקא, כי קשה עד מאוד לתופסה: בדרך למקום גידולה אורבות סכנת מוות, וכדי להתגבר עליהן נדרש ליווי של פלוגת חיילים מאומנת. אילו חלילה, זקוק היה המלך לתרופה, בוודאי לא היה חוסך מעצמו כל הוצאה וטירחה עד שהיה משיגה, אך לאדם מן השורה אין כל סיכוי להגיע אל הציפור. לפיכך מתחילה לא ראיתי לנכון לספר לך על רפואה זו".

מנקודת מבטו של גוי, חכם ככל שיהיה, הייתה זו מסקנה נכונה. אולם רבי עקיבא איגה, באמונתו היוקדת, נשא קל וחומר בעצמו: אם למלך בשר ודם יש אפשרות להשיג את הציפור, על אחת כמה וכמה למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

נפרד הרב מן הרופא בברכה, ומיהר להסתגר בחדרו. ספון בין הכתלים ספוגי התורה והחסד, עמד והתפלל בדמעות שלישי לבורא העולם כי

- מדוע שינתה תורה את הסדר הראוי לה רק מחמת טענתן המוטעית של האומות?
- מדוע נברא האדם חסר שלימות, ללא אשה, ולא יחד עם בת זוגו?
- כיצד שמרו הכרובים והחרב המתהפכת על גן עדן?
- מדוע דרכו של איש לחזר על אשה, ואין דרכה של אשה לחזר על איש?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

קבל את הגליונות ישירות למייל
שלח מייל dirshu@dirshu.co.il

לאחר ארבע שעות של שיחה, יצאו מהחדר זוג חילונים, בעל ואשתו... כעת, התעצמה הפליאה שבעתיים: וכי מה מעשיהם של בני זוג חילוניים בחדרו של רבינו? ומה פשר השיחה הממושכת ביותר שניהל רבינו עם השניים?

<<< המשך מעמוד 8

"לא יקום ולא יהיה!"- הבהירה האישה.

בסופו של דבר, לאחר ויכוח ממושך החליטו בני הזוג על מוצא של פשרה: הם גמרו בדעתם לעלות אל ביתו של רבינו, ולשמוע באופן אישי את דבריו. והיה, אם יעלה בידו לשכנעם- ישובו שניהם בתשובה שלימה. אולם אם לא- ימשיכו יחדיו באורח החיים החילוני שלהם.

וכך אמנם עשו. בני הזוג נכנסו אל ביתו של רבינו, ביקשו לשוחח עמו, הציגו את הדברים לאשורם, ולאחר ארבע שעות של שיחה- יצאו מהחדר בהחלטה נחושה לשנות את דרכם, ולשוב בתשובה שלימה!

כיצד התחולל הפלא? כיצד עלה בידו של רבינו לשכנע את בני הזוג לשוב בתשובה? את התשובה לכך, קיבל רבי יעקב כאשר נכנס אל חדרו של רבינו ומצא כי פתוח לפניו ספר משנה תורה להרמב"ם, בהלכות יסודי התורה פרק ב', שם כותב הנשר הגדול:

"הקל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו וכו'. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים והגדולים ויראה מהן חוכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול וכו'. וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו, ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות וכו'."

כן. פשוט כך. רבינו ישב במשך ארבע שעות ולמד את דברי הרמב"ם הללו עם בני הזוג החילוני, והתוצאות לא איחרו לבוא: אמונתו הבהירה של רבינו הקרינה על נשמתם של בני הזוג, והביאה אותם להכרה ברוממותו יתברך ובגודל יראתו, ומכאן- קצרה היתה הדרך אל מחוות

התשובה השלימה!

אמונה חושית

חיבה מיוחדת נודעה לפני רבינו ללימוד ספר בראשית, אליו התייחס כאל ספר מוסר המשובח ביותר, ואף לעת זקנותו- ניתן היה לראותו לא פעם כשהוא יושב ב'סדר מוסר' מול חומש בראשית פתוח, ומתעורר...

מספר תלמידו של רבינו, ר' מאיר הייזלר, כי באחת השנים, הזדמן רבי מלכיאל קוטלר אל ביתו של רבינו במוצאי שמחת תורה. רבינו פנה אל האורח והכריז כי מן הראוי לשתות כעת 'לחיים', ולנוכח פליאתו של ה' קוטלר- הסביר ואמר: "מה הפלא? הרי מתחילים אנו כעת ללמוד את ספר בראשית!"...

ובהזדמנות אחרת התבטא רבינו ואמר: "כמה עלינו להכיר טובה לבורא העולם, שפתח את תורתו בסיפור הבריאה!" ואף הוסיף וסיפר כי החפץ חיים' היה נוהג לקרוא מידי יום ביומו, מיד לאחר ברכות השחר- את הפסוקים הראשונים בספר 'בראשית', הפסוקים המתארים את בריאת העולם, החל מ"בראשית ברא" ועד "אשר ברא אלוקים לעשות", וזאת בכדי להתחזק באמונה, אנו, על אחת כמה וכמה!

ואכן, רבינו היה שב ומדגיש כי חומש בראשית- הוא יסוד חיוב האדם לשמירת מעשיו, שכן אם האדם הוא נברא, ויש מי שבראו- הרי שממילא מחויב הוא לציית להוראותיו ולפעול על פיהן; המילים הראשונות בתורה: "בראשית ברא אלוקים"- כבר מחייבות את האדם בעבודת בוראו, שהרי הן מבהירות למעלה מכל ספק כי העולם אינו הפקר!

(מתוך אורחות החיים - סרן הגרא"ם שך צדוק"ל)

המדבר בין הנטילה לסעודה - האם צריך ליטול שנית? ברכת על מאכל חלבי ונזכרת שאכלת בשר קודם לכן - האם מותר לך לטעום מהמאכל?

והאם מותר לך לאכול בטרם שאכלו הדגים שבאקווריום?

איסור ההפסק בין נטילת ידיים לסעודה

- אין לדבר בין נטילת ידיים לסעודה אפילו מילה אחת, ואף שלא להשתהות. ובדיעבד - אף אם הפסיק בדיבור, כל עוד לא הסיח דעתו משמירת טהרת ידיו, אינו צריך ליטול שנית; ויש מחמירים.
- כאמור, אין להשתהות בין נטילת ידיים לסעודה, ולכתחילה אין להשתהות כלל, ואף כששוהים לצורך כלשהו - יש להקפיד שלא לשהות יותר מכדי הילוך עשרים ושתיים אמה בין הניגוב לנטילה.
- כשכמה אנשים אוכלים סעודה יחד, ראוי שאחד מהם יוציא את כולם בברכת 'המוציא', מפני ש"בכב עם הדרת מלך". אולם, בסעודות מרובות משתתפים, ראוי שכל אחד יברך 'המוציא' מיד לאחר נטילת ידיים, משום שאם ימתינו עד שהאחד יוציא את כולם, יארך הדבר זמן רב.

איסור ההפסק בין הברכה לאכילה

- המברך על דבר מאכל או משקה, לא ישהה בין הברכה לאכילה והשתיה יותר מ'כדי דיבור', דהיינו אמירת שלוש מילים, ובדיעבד אינו מברך שנית אף אם שהה זמן רב, כל שלא הוסחה דעתו.
- מי שברך על דבר מאכל וטרם שטעם ממנו נזכר, או שנודע לו, שיש באכילתו איסור כלשהו, דאורייתא או דרבנן, אסור אף לטעום ממנו.
- השופך מים פעמיים בנטילת ידיים - לא יברך 'אשר יצר' בין שתי השפיכות, כיון שבימינו שופכים רביעית בבת אחת, ובכך כבר נטהרות הידים, והשפיכה השנייה היא רק לחומרא, ונמצא אפוא שמפסיק בין הנטילה לברכת 'על נטילת ידיים'.

סדר ברכת 'המוציא' ובציעת הפת

- בשעת ברכת 'המוציא', ראוי להניח את שתי הידים על הלחם, משום שיש בהן עשר אצבעות, ובכך נרמזות עשר המצוות המתקיימות בלחם משעת החרישה לצורך זריעת הדגן עד ללישת הבצק.
- ראוי לברך ברכת 'המוציא' כאשר הלחם שלם, אך אם יפרסנו רק לאחר הברכה, עשוי הדבר לגרום להשתהות רבה מדי בין הברכה לאכילה, ולכן יש להתחיל בפריסה לפני הברכה, ולסיימה לאחר הברכה.
- בשבת וביום טוב, בהם נדרשת שלמות הלחם לצורך קיום הדין של 'לחם משנה', אין לפרוס כלל את הלחם לפני הברכה, מחשש שמא יפרוס לעומק והפרוסה תנתק מהלחם לפני הברכה.
- המוציא אחרים ידי חובתם בברכת 'המוציא' - יפרוס פרוסה שיוכל לחלק ממנה לכולם, ויש אומרים שצריך לחלק 'כזית' לכל אחד.
- הפרוס לחם לאכילה - לדעת השולחן ערוך יפרסנו בחלק הקשה שבלחם; ולדעת הרמ"א יש להטות את הלחם על צדו ולפורסו לכל רחבו, באופן שיחתך הן בחלקו העליון והן בחלקו התחתון.

דימוי השולחן למזבח

- השולחן נחשב כמזבח, והאכילה לצורך חיזוק הגוף לעבודת ה' יתברך, נחשבת כקרבן. ויש אומרים שהאכילה נחשבת כקרבן על ידי אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.
- כאמור, השולחן נחשב כמזבח, והאכילה - כקרבן; וכתבו ראשונים שלפיכך יש להניח מלח על גבי השולחן, כפי שנאמר: "על כל קרבן תקריב מלח".
- מי שיש ברשותו בעלי חיים, צריך להקדים ולהאכילם טרם שיאכל בעצמו, ואסור אף לטעום דבר מאכל קודם לכן; ודין זה אמור הן בבהמות, הן בעופות, והן בדגים.

